

April 2020 א ניסן תש"פ א editie 78/1 (digitaal)

ALEH עולה

UITGAVE VAN IRGOEN OLEI HOLLAND • בטאון ארגון עולי הולנד

פסח שמח וכשר
PESACH SAMEACH EN KASJEER

NIEUWS VOOR • OLIEM EN OLOT • UIT NEDERLAND

april 2020 אפריל תש"פ
Jaargang 78 nummer 1 (digitaal)

Oplage: 900

Aleh is een uitgave van Irgoen Olei Holland.
Copyright © Irgoen Olei Holland.

REDACTIE

Ya'akov Almor
Bart Berman
Chaya Brasz
Rob Coopman
Eldad Kisch

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Baruch Bar-Tel, Chris Bonfeel, Greet Coopman-Troostwijk (foto's), Refael David, Manfred Gerstenfeld, Dini Goldschmidt, Fieneke Hadash, Ruth de Jong, Gila Kedar, Ini Lederer, Riek Levie, Judith Millul, Barend Noot, Ratna Pelle, Itamar Perath, Eliahoe Philipson, Malka Shamir-de Leeuw, Gideon van der Sluis, Femmie Szyfman-de Rooter, Erna Verberne, Ita Vos, Gerard Winkel, Corrie Zeidler-Mol.

VORMGEVING

Efrat Sraya

DRUKWERK

Hauser Printing

ADVERTENTIE-ADMINISTRATIE

Kantoor IOH
tel: 03-5625611 fax: 03-5625575
ioh@netvision.net.il; www.ioh.co.il

REDACTIEADRES Aleh

e-mail: Alehioh@gmail.com
fax: 03-5625575
IOH - t.a.v. redactie Aleh
Oranim 1, 5405201 Givat Shmuel
Bijdragen als e-mail attachment.
Ingezonden stukken in Word formaat (*.doc file).
Foto's als JPG bestand, min. 500 KB.

LIDMAATSCHAP

Aleh wordt toegezonden aan alle leden van de IOH.
Lidmaatschap voor het verenigingsjaar 2020 bedraagt per 1 april NIS NIS 295,-.

ABONNEMENTEN

In Nederland € 45,- per jaar.
Buiten het eurogebied \$ 70,- per jaar.

De redactie van Aleh en het hoofdbestuur van Irgoen Olei Holland zijn niet verantwoordelijk voor de inhoud van de advertenties. Anonieme bijdragen en brieven worden niet geplaatst. In uitzonderlijke gevallen wordt de naam op verzoek geheim gehouden. Plaatsing van een ingezonden brief betekent niet dat de redactie zich met de inhoud verenigt. De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden stukken in te korten, te redigeren of niet te publiceren.

4	Van de voorzitter
5	Van de redactietafel
5	Uit kantoor geklapt
6	Pesach ▶ Eliahoe Philipson
8	▶ Corrie Zeidler
9	Personalia
10	Van de afdelingen
20	Uit de ouderhuizen
24	Jad Davids
25	Personalia
26	Actueel ▶ bezoek minister Kaag
27	▶ Leven rondom de Gazastrook
29	▶ Excuses premier Rutte
33	Sjoa ▶ Gedicht Barend Noot
34	▶ Opvarende 'Dora'
36	▶ Struikelstenen Maasvallei
38	▶ Oproep uit Delfzijl
41	▶ Smokkelbern Fryslân
43	▶ Overleven in Nederland
44	Boekbespreking ▶ Bijzondere presentatie
45	▶ 50 jaar Palestina Komitee
46	▶ Onderduiken Deventer
48	▶ Klompen & Kamelen
51	Lezershoekje ▶ Bruiloft Bar'am
54	▶ Koffiepraatje
56	▶ Cadeautjes
58	Nieuws uit Nederland ▶ Ratna Pelle

Het is een bijzonder jaar. De lente is begonnen, we hadden een goede winter met veel regen, waardoor voor het eerst in jaren het Meer van Tiberias goed is gevuld. Maar ook Pesach dit jaar heeft een extra bijzondere betekenis. Het centrale thema van Pesach is immers de bevrijding uit Egypte, de bevrijding van de onderdrukking

hetgeen dit jaar samenvalt met 75 jaar bevrijding van Nederland en de rest van Europa van de Nazi-bezetting.

Koninklijk bezoek

Eerder dit jaar nam Koning Willem-Alexander deel aan het World Holocaust Forum tezamen met ruim vijftig wereldleiders. Het forum stond dit jaar ook in het licht van 75 jaar bevrijding van Auschwitz en de koning bezocht op eigen initiatief Yad Vashem en daarna Beth Juliana. Het was mij een eer de koning namens de IOH daar te mogen begroeten. Ik gaf aan hoe belangwekkend zijn bezoek aan de Nederlands-Joodse gemeenschap in Israël is, als hart onder de riem voor de overlevenden en hun nakomelingen, maar ook als signaal naar de toekomst toe. De koning sprak met een aantal Sjoa-overlevenden en luisterde met interesse naar hun persoonlijke verhalen. Het stilstaan bij de Sjoa en het jaarlijks blijven herdenken heeft niet aan belang ingeboet. Integendeel, we zien vandaag de dag dat het antisemitisme weer de kop op steekt. Hoe verder we van de Sjoa verwijderd raken hoe belangrijker het is om de herinnering te blijven doorgeven.

Antisemitisme anno 2020

Zo meldt het Centrum Informatie en Documentatie Israël (CID) dat het aantal gevallen van anti-Joodse discriminatie

in Nederland vorig jaar explosief is toegenomen. Met maar liefst 182 antisemitische incidenten in 2019 (exclusief online antisemitisme), zou het zelfs om het hoogste aantal geregistreerde incidenten van de afgelopen dertig jaar gaan. Een toename van 35% ten opzichte van het jaar ervoor. In 2014 werd de stijging van jodenhaat gerelateerd aan het opgelaaide conflict tussen Israël en Hamas in Gaza. Het afgelopen jaar ontbreekt een dergelijk verband.

Carnaval en educatie

In Aalst (België) werd tijdens de carnavalsoptocht weer de spot met Joden gedreven. Behalve de beruchte poppen van vorig jaar die opnieuw werden gebruikt en die Joden moeten voorstellen met sjtreimels, haakneuzen, geldbuidels en ratten werd er dit jaar een schepje bovenop gedaan door Joden als mieren af te beelden. Ook in Spanje gebeurde zoiets, compleet met nazikostuums en andere verwijzingen naar de Sjoa. In Kroatië werden nazi's vereerd in een lied waarin men terugverlangde naar de "goede oude tijden" en in Brazilië met carnavalsoptochten inclusief swastika's. Het laat zien hoe belangrijk het is in educatie te investeren, op scholen en erbuiten, om op de gevaren van jodenhaat en andere vormen van haat te wijzen.

Gelukkig wonen wij in Israël en staat het Joodse volk waar dan ook ter wereld niet alleen. Zoals Abel J. Herzberg het prachtig verwoordde: "Zonder Israël is elke Jood een ongedekte cheque". Maar ik verwacht, dat dit jaar van bevrijding de jodenhaat effectief bestreden zal worden en dat er in Europa en erbuiten concrete stappen worden gezet om verdere verspreiding ervan te voorkomen.

Ik wens iedereen een prettige Pesachvakantie toe, voor u en uw families en vrienden: een Pesach Kasher veSameach!

Gideon van der Sluis

voorzitter@ioh.co.il

DE VERSCHIJNINGSDATA VAN ALEH IN 2020

Editie	Uiterste inzenddatum kopij	Verschijningsdatum omstreeks
78/2 Zomernummer	1 mei	1 juli
78/3 Rosj Hasjananummer	15 juli	15 september
78/4 Chanoekanummer	10 oktober	10 december

ALEH IS VAN EN VOOR LEDEN

De Aleh is een uitgave van de leden van de IOH, een vereniging met een Algemene Vergadering. Jaarlijks komen we op die AV bij elkaar om het bestuursbeleid goed te keuren, kritiek uit te oefenen, hoofdbestuurders te kiezen of zittende hoofdbestuurders te bevestigen. De AV kiest of bevestigt ook rechtstreeks de redactie van de Aleh. Daarom maken we altijd duidelijk dat de Aleh, wat de inhoud betreft, onafhankelijk is van het hoofdbestuur – zij het bij voorkeur in goed overleg vooral als het om de kosten gaat! Het hoofdbestuur waakt over de financiën, maar de Aleh zelf is in de eerste plaats het speelveld van de leden. Daarom bestaat ook de redactie volledig uit gekozen leden van de IOH en zij doen allen onbezoldigd hun 'werk'.

Wij doen ons best de geluiden uit de vereniging zo goed mogelijk weer te geven, schrijvers en dichters in het Nederlands aan het woord te laten en dat aan te vullen met artikelen die de belangen van onze uit Nederland afkomstige immigrantengroep zo goed mogelijk dienen, of gewoon over onderwerpen gaan, die we voor de lezers interessant vinden. Daarbij proberen we met ons blad een behoorlijk niveau te bereiken. Positieve feedback is fijn! Kritiek is ook welkom. Soms merken we dat er zelfs buiten de kring van de IOH belangstelling voor ons is en dan krijgen we er nu en dan een lezer bij, als extra pluimpje op ons werk.

Wanneer u deze Aleh ontvangt zitten we alweer in de aanloopperiode naar de volgende AV. We zijn blij met het vertrouwen dat u in ons heeft en zijn van plan voor de leden van de IOH de kwaliteit van hun blad te blijven verbeteren!

Chag Pesach sameach.

Uw redactie

UIT KANTOOR GEKLAPT

BETAALPERIKELN

Veruit de meeste van onze leden betalen de contributie telefonisch per credit card, enkele tientallen onder u betalen per cheque en een enkeling betaalt d.m.v. een bankoverschrijving. Telefonisch betalen is erg gemakkelijk, d.w.z. het wás altijd gemakkelijk: men hoefde slechts het kaartnummer en de geldigheid van de kaart op te lezen en de betaling was geschied. Sinds 1 januari echter heeft Bank of Israel het betalingsverkeer per credit card extra beveiligd: tegenwoordig vereist de telefonische betaling met credit card tevens uw te'odat zehoet-nummer en de cijfers op de achterzijde van de credit card. Vooral deze laatste cijfers zijn erg klein gemaakt, onze oudere leden hebben grote moeite de nummercombinatie te ontcijferen.

Als we gedurende de telefonische betaling ook nog een fout nummer intoetsen, wordt de transactie onmiddellijk afgebroken. Dit is voor de veiligheid van de betaler maar stuit wel op ergernis van de op-leeftijd-zijnde beller, die dan weer alle nummers opnieuw moet oplezen. In de afgelopen weken kregen sommige leden hiermee te maken. Soms moest u alle nummers van de kaart wel drie keer herhalen voordat een betaling werd goedgekeurd. Hierbij nogmaals mijn dank voor uw geduld! De kwitanties voor de contributiebetalingen stuur ik u bij voorkeur per email toe, tenzij u niet van email gebruik maakt of de kwitantie liever per post ontvangt. Ik wens u heel gezellige Pesachdagen toe!

חג פסח כשר ושמח

Chris Bonfeel

Pesach

Pesach met problemen, of maken we die zelf?

DOOR RABBIJN ELIAHOE PHILIPSON

Ik herinner me, dat ik vroeger, toen hier in Israël nog niet van die prachtige supermarkten waren, naar de sjoek in Machane Jehoeda ging om inkopen te doen. Als je dan langs de standjes met meel en bonen liep, stonden daar naast elkaar alle balen ten toon gesteld met bonen, rijst, graankorrels, meel, erwten, suiker enzovoort.

In de Tora is het Joodse volk opgedragen om het Pesachfeest te vieren, ter herdenking van de verlossing van de slavernij in Egypte, zo'n 3333 jaar geleden. Deze viering moet bestaan uit het brengen van een Pesachoffer en het vertellen van het verlossingsverhaal, de Hagada. Bovendien schrijft de Tora ons voor om matzes te eten en geen brood of andere gerezen meelproducten en om al het chameets weg te ruimen. Zijn er Pesachproblemen? Of maken we die problemen zelf? Hier een paar voorbeelden!

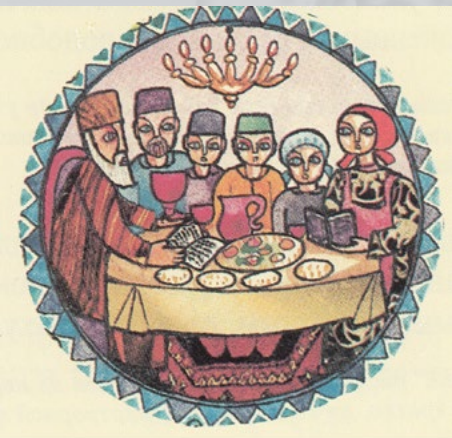
Kitniet

In de Halacha worden de allerkleinste dingen besproken; en wat is er kleiner dan kitniet (טיתניט)? De naam zegt het al: het woord טיתניט is gerelateerd aan טית, klein. Ik herinner me, dat ik vroeger, toen hier in Israël nog niet van die prachtige supermarkten waren, naar de sjoek in Machane Jehoeda ging om inkopen te doen. Als je dan langs de standjes met meel en bonen liep, stonden daar naast elkaar alle balen ten toon gesteld met bonen, rijst, graankorrels, meel, erwten, suiker enzovoort. Dat herinnert ons natuurlijk ook aan de kruidenier op de hoek, zoals we dat in Holland hadden. Je kocht een kilo van het één, een pond van het ander; soms met een schep die voor alles door elkaar werd gebruikt. En soms werd er wat gemorst over en weer. Daardoor kan het best gebeuren, dat er wat graankorrels tussen de bonen vallen. Als dat samen wordt gekookt, dan wordt het geheel chameets en dus niet kasjeer voor Pesach.

Om die korrels er vóór Pesach tussenuit te halen kan wel, maar lukt niet altijd zo goed; er kan best wat blijven zitten. En zo is het gekomen, dat onze chachamim al in vroeger tijden hebben ingesteld, dat alles wat op graan lijkt, niet op Pesach gebruikt mag worden. Dit wordt 'kitniet' genoemd. Althans, dit verbod geldt voor de Asjkenaziem. De meeste Sefardische geleerden waren hier niet zo bang voor. Maar zij hebben wel als voorwaarde voor het gebruik van kitniet gesteld, dat alle producten moeten worden gecontroleerd, liefst korreltje voor korreltje. Er zijn trouwens ook Sefardiem die geen rijst op Pesach eten; bijvoorbeeld Marokaiem. Door de tijden heen zijn er nogal wat protesten geweest, en nog steeds, tegen deze regel.

Zeker in de moderne tijd, nu de meeste producten netjes apart worden verpakt. Een gevolg van deze regel is ook, dat meer en meer producten als kitniet aan de lijst van verboden vruchten toegevoegd werden. Vroeger

mochten we in Holland wel pinda's eten op Pesach, maar hier in Israël is dat verboden.

Ook met plantaardige olie zijn er verschillende minhagiem. In Holland gebruikten we vroeger slaolie (Delftsche Olie), gemaakt van lijnzaad. Tegenwoordig wordt in het productieproces gebruik gemaakt van citroenzuur. Daarbij komt een enzym te pas dat ontleend wordt aan tarwe of mais. Het is niet bekend bij welke productie tarwe dan wel mais wordt gebruikt. Tarwe is problematisch met het oog op chameets. Mais wordt beschouwd als kitniot en is daarom op Pesach voor Asjkenaziem niet toegestaan. Een derivaat van kitniot, waar het enzym van afkomstig is, wordt in Nederland wel toegestaan. Maar omdat niet zeker is of het enzym tarwe- of mais gebaseerd is, kan niet langer gewone slaolie worden toegestaan.

En wie houdt er niet van matze met bruine suiker? Eenzelfde probleem; enzymen kunnen van chameets zijn gemaakt, dus een kasjroetcontrole is vereist. U ziet, het wordt met al die fabricageprocessen steeds ingewikkelder!

Hoe laat beginnen we de seder?

In de Tora staat: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעִבּוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם.

"Je moet op deze dag het [verhaal van de uittocht uit Egypte] aan je zoon vertellen: hierom heeft Hasjeem mij uit Egypte gevoerd." Uit deze term 'hierom' concluderen we, dat de juiste tijd voor het Pesachverhaal het moment is, waarop het Pesachoffer opgediend wordt, dat wil zeggen, op de vooravond van 15 Nisan. Daarom moeten we met de ט"ו (Seder) wachten tot het 'nacht' is.

Toen ik in Enschede rabbijn van de kehilla was en samen met de leiding voorbereidingen maakte voor Pesach, werd ik al snel geconfronteerd met het tijdsprobleem. De kehilla bestond vooral uit oudere mensen. Voor hen was het nogal moeilijk, zo werd mij gezegd, om laat op te blijven. En als Sederavond nu ook nog op vrijdagavond viel, werd het nog ingewikkelder.

Neem nou bijvoorbeeld eens 2012: begin Sjabbat en Jomtov om 19.05, maar 'nacht' pas om 21.05, dus twee uur later. Hoe houd je de goegemeente al die tijd zoet? Als oplossing koos ik, om na ma'ariev te beginnen met alle gedeelten te zeggen, die verhalend waren, maar geen daadwerkelijke mitswa-inhoud hadden. En om vijf over negen begonnen we dan met Kadeesj, dus het officiële begin van de Seder en daarna sloegen we de reeds voorgedragen stukken over.

Grote schoonmaak

Het is een mitswa, om de gerezen producten weg te ruimen. Maar Dames, in de gordijnen zit geen chameets, ook niet op de ramen. Stof is géén chameets. En Heren, als je zelf behangerslijm wilt maken, heb je daar meel voor nodig. Maar ik geloof niet dat, zoals je dat tegenwoordig koopt, er nog meel in zit. Trouwens, je hoeft het behang er niet af te scheuren, als je wel meel hebt gebruikt!

Tot slot:

Dit was geen halachische voordracht of rabbinale beslissing. Tenslotte is Pesach een féést. Het Joodse familiefeest bij uitstek, dat we met vreugde moeten vieren, zonder uitgeput aan de Seder te zitten.

פסח כשר וחג שמח!

Pesach

Drie manieren waarop we Pesach vier(d)en

DOOR RABBIJN CORRIE ZEIDLER

Pesach is het feest van de vrijheid, lichamelijke vrijheid, bevrijding uit de slavernij. Maar deze vrijheid heeft een doel, het dienen van de Eeuwige. Lichamelijke vrijheid zonder spirituele vrijheid zou tot anarchie kunnen leiden, ieder zou doen wat hij of zij wil.

Pesach is het eerste feest op onze Joodse kalender, die met de maand Nisan begint. De uittocht uit Egypte is immers de gebeurtenis die ons van een grote familie tot een volk heeft gemaakt. Pesach is ook het eerste van de drie pelgrimsfeesten: Pesach, Sjavoet en Soekot. In de woestijn is Pesach maar één keer gevierd (Bemidbar 9:1-5). Na het binnenkomen in het land Kna'an is de Omer toegevoegd, vanaf de tweede dag van Pesach tellen we vijftig dagen – de Omertelling. Vanaf de eerste Tempel is Pesach ook een pelgrimsfeest geworden. Het Pesachoffer werd naar de Tempel gebracht en daar gegeten (Devariem 16:1-8).

Er zijn eigenlijk drie manieren waarop we Pesach vierden, twee in de oudheid en één zoals we het nu kennen en vieren.

Pesach Mitsrajim (de Pesach in Egypte) – Sjemot 12: 1-20. Op de tiende van de maand Nisan moest elke familie of groep mensen een bokje uitkiezen en apart houden tot de veertiende van de maand. Men moest een groep vormen die groot genoeg was om het Pesachoffer op één avond te eten, het begin van het vormen van een volk, solidariteit. In de avondschemering slachtte men het bokje en van het bloed smeerde men wat op de deurposten, zodat de engel des doods het huis zou overslaan – Pasach. Het bokje moest geroosterd en diezelfde nacht gegeten worden, niets mocht overblijven. Door de Uittocht die na de tiende plaag begon, kon het brood niet rijzen en daarom werd het ongerezen gebakken.

De drie dagen tussen het uitkiezen van het offerdier en het Pesachfeest worden wel gezien als de tijd van genezing van de besnijdenis die op de tiende van Nisan bij alle mannen was uitgevoerd. Alleen besneden Joodse mannen mogen immers aan de Sederavond meedoen. In Jehosjoea 5:7-11 lezen we dat ook na het binnentrekken in het beloofde land, na veertig jaar zwerven in de woestijn, een algemene besnijdenis van mannen heeft plaatsgevonden voor het vieren van Pesach.

Pesach in de tijd van de Tempels – Pesach was een van de pelgrimsfeesten en men ging dus zoveel mogelijk naar Jeruzalem. Daar werd een bokje geslacht en geroosterd en gegeten door een familie of groep mensen die groot genoeg was om dat diezelfde avond nog te eten. Zij aten dat bokje samen met bittere kruiden (maror) en ongedesemd brood (matse). In de Tora krijgen we opdracht om de zeven dagen van Pesach geen zuurdesem in ons huis of bezit te hebben. De eerste en laatste dag van deze zeven dagen zijn allebei een rustdag. (Vajikra 23: 4-8).

Pesach na de verwoesting van de tweede Tempel – Er was geen Tempel meer en er kon geen Pesachoffer worden gebracht. Er moest dus iets anders komen om de Uittocht uit Egypte te vieren. De rabbijnen ontwikkelden een ceremonie met teksten, die in de loop der jaren in een vaste tekst is gegoten: de Hagadda. Hierin wordt het verhaal van Pesach verteld, met symbolen, vragen en liturgie. Het verhaal kwam in plaats van het offer, net als andere gebeden, die ontstonden in plaats van de offers.

De figuur Mosje komt niet in de Hagadda voor, mogelijk uitleg is dat in die tijd waarin de Hagadda geformuleerd werd, het christendom opkwam en de rabbijnen huiverig waren voor een menselijke redder.

Pesach is het feest van de vrijheid, lichamelijke vrijheid, bevrijding uit de slavernij. Maar deze vrijheid heeft een doel, het dienen van de Eeuwige. Lichamelijke vrijheid zonder spirituele vrijheid zou tot anarchie kunnen leiden, ieder zou doen wat hij of zij wil. Daarom is Sjavoet, het feest waarin we vieren dat we de Tora hebben gekregen, eigenlijk het slotfeest van Pesach, want in de Tora leren we hoe we Hem kunnen dienen. Zonder Tora hadden we geen volledige invulling aan die vrijheid kunnen geven, zonder Sjavoet zou Pesach alleen maar over de bevrijding uit de lichamelijke slavernij gaan.

Vijftig dagen tellen we van Pesach tot Sjavoet, vijftig dagen waarin onze voorouders door de woestijn liepen, een volk dat net bevrijd was uit de slavernij, maar nog niet vrij was van geest, ze hadden de Tora nog niet ontvangen. De Omerperiode is de voorbereiding voor het ontvangen van de Tora. De opdracht hiervoor staat in Vajikra 23: 10-11, 15-16, Devariem 16:19-20.

De Omertelling is een periode van semi-rouw, er wordt niet getrouwd met uitzondering van Rosj chodesj en Lag Ba'omer (de 33ste dag van de Omer). Die rouw ontstond door de opstand van Bar Kochba en het mysterieuze sterven van duizenden leerlingen van rabbijn Akiva. Op Lag Ba'omer stopte dat sterven. Het nieuws daarover werd doorgegeven door middel van vuren op de toppen van de heuvels, vandaar tot op de dag van vandaag het branden van vuren. Lag Ba'omer is ook de overlijdensdag van rabbi Sjimon bar Jochai, de schrijver van het kabbalistische boek Zohar. Hij wilde dat zijn overlijdensdag als feestdag gevierd zou worden. Vele duizenden met name chassidische Joden bezoeken op deze dag zijn graf op de berg Meron, bij Tsefat.

De Omertelling is een periode van semi-rouw, er wordt niet getrouwd met uitzondering van Rosj chodesj en Lag Ba'omer (de 33ste dag van de Omer). Die rouw ontstond door de opstand van Bar Kochba en het mysterieuze sterven van duizenden leerlingen van rabbijn Akiva.

פסח שמח וכשר!

JERUZALEM ► VAN HET THEATER NAAR DE BINNENSTAD

Na enkele jaren waarin we geen Chanoeka-bijeenkomst organiseerden, besloten we dit seizoen dat weer in te voeren. In het Rabin Youth Hostel (meer een hotel dan een jeugdherberg) was het programmapunt een muzikaal optreden van het Nederlandse echtpaar Bob Rootveld en Sanna van Elst, die zeer bekend zijn en overal optreden, maar Israël komt bij hen op de eerste plaats.

Na het aansteken van de Chanoekia en een kort woord van rabbijn Shmuel Serlui, vertelde Rootveld een speciaal verhaal over zijn familie in de oorlog, waarna we ons te goed konden doen aan een lekkere melkkostmaaltijd; vervolgens gaf het echtpaar met hun schattige zoontje Levi (5 jaar oud) ons een muzikale potpourri, met gitaar, zingen en vertellen. Het oude bekende liedje "Mijnheer Dinges weet niet wat swing is" was voor degenen, die dat nog kenden van vroeger, een nostalgisch moment.

Na Chanoeka en voor Toe Bisjwat is een 'gewone' tijd en dat is ook zo in onze afdeling. De maand januari begon met onze traditionele koffiemiddag in het café van het Jeruzalem Theater. Dit keer vertelde ons lid Chawa Dinner over een historisch gebeuren, namelijk het bezoek van de 'OPK-dames' aan Israël.

De OPK (commissie Oorlogspleegkinderen) was in Nederland in de eerste jaren na de oorlog een zeer beladen onderwerp, aangezien de door de regering ingestelde commissie de bevoegdheid had te beslissen over wat er met Joodse oorlogswezen moest gebeuren. Daarbij wilde de Joodse gemeenschap alle kinderen terug hebben terwijl de commissie vaak de kinderen bij hun onderduikfamilies wilde laten. De voorzitter van deze commissie, prof. Gezina van der Molen, was een omstreden figuur die in de oorlog veel Joodse kinderen had geholpen maar zelf een strenge christelijke overtuiging had, hetgeen invloed had op de beslissingen van de commissie. Ze maakte met haar secretaresse een reis naar Israël, gehoor gevend aan de uitnodiging van Bram de Jong (Avraham Yinnon) om zelf te komen zien dat Israël een goede optie is om oorlogswezen naartoe te laten emigreren (bijvoorbeeld in het kader van kinderhuizen die op Alia gingen). Het was een boeiend verhaal over dit weinig bekend gebeuren.

Na afloop van de koffiemiddag besloot het bestuur een andere locatie te vinden voor de volgende keer (vernieuwing van omgeving en van het menu dat we na al die jaren uit ons hoofd kennen). De keus viel op restaurant Piccolino aan het Kikar Hamusika in het centrum van de stad; de koffiemiddag van 5 februari heeft daar plaatsgevonden.

Op 27 januari hielden we een huiskamerbijeenkomst bij onze leden Anneke en Bob Raber, die al voor de tweede keer hun woonkamer ter beschikking stelden. De spreker was ons lid Rebecca Bitterman, bekend om haar grote kennis van China en haar talent om verhalen te vertellen.

Ze behandelde de 'lotusvoet', het gebruik in China om de voeten van vrouwen in te binden. Dit gebruik was duizend jaar gangbaar en is pas in het begin van de 20ste eeuw afgeschaft. Met kleine gebonden voeten had men toegang tot de betere klassen en daarom hadden de ouders van kinderen er ook geen bezwaar tegen, ondanks het feit dat het inbinden en later eventueel weer losbinden van de voeten met enorm veel pijn gepaard gaat. Het

gezegde “Wie mooi wil zijn moet pijn lijden” is hier ten volle van toepassing. Tenslotte bracht Rebecca een paar echte schoentjes mee, die de grootte hebben van een kleine kindervoet maar door volwassen vrouwen werden gedragen. Mooie geborduurde schoentjes die we van dichtbij konden zien. Een interessante lezing, die met veel aandacht werd gevolgd.

De sjoeriem van Chawa Dinner over de profeten Eliahoe en Elisha, die iedere veertien dagen plaats vinden, hebben vaste deelnemers die hun steentje bijdragen met vragen en opmerkingen.

Tot onze spijt heeft de Jeruzalemse Jimmy Leefsma Bridgeclub zijn activiteiten per 1 januari beëindigd. Er waren niet meer genoeg deelnemers en ondanks vele pogingen zijn er geen nieuwe leden bijgekomen. Wij danken hierbij de echtparen Jacobs, Lilienthal en Gans, die zich enorm hebben ingespannen voor de bridgeclub, voor hun buitengewone inzet.

Voor februari stond onder meer een huiskamerbijeenkomst met Enny (Vered) Kater op het programma, over haar belevenissen in Myanmar.

Dini Goldschmidt

HAIFA EN HET NOORDEN ► ADAH COHN 100 JAAR!

Zoals al aangekondigd in de vorige Aleh, maakten we in november een uitstapje en wel naar Issafiya en Daliat el-Carmel. In Issafiya bezochten we het Druze Heritage Center opgericht door een inwonster van het dorp: Raya Case Mansur, om de Druzische cultuur en de Joods-

Druzische band van nog voor de oprichting van de staat Israël tot vandaag meer algemeen bekend te maken. Speciale nadruk wordt gelegd op de status van de Druzische vrouwen en hun vooruitgang.

Bijna had dit bezoek niet plaats gevonden: enkele dagen voor de geplande datum ontdekte ik – tot mijn schande – dat de straatjes leidend naar het Center zo smal zijn, dat een normale autobus er niet door kan; en dat de laatste paar honderd meter zo steil omhoog gaan, dat ons gezelschap het lopend niet aan zou kunnen. Gelukkig lukte het op het laatste moment twee lokale minibusjes te vinden die de mensen van de bus naar ons doel brachten.

Na bezichtiging van de tentoongestelde typisch Druzische voorwerpen en de interessante uitleg gingen we met de minibusjes terug naar onze bus die ons naar het koosjere restaurant Nurah's Kitchen in het nabijgelegen dorp

Daliat el-Carmel bracht. Nurah opende dit restaurant op advies van chefkok Chaim Cohen, met wie zij een aantal jaren werkte in de keuken van het hotel Ya'arot Hacarmel. Ze wordt geholpen door enkele van haar zusters. We nuttigden een lekkere en heel gezellige maaltijd.

Gedurende de Chanoekaweek hadden wij, samen met Beth Joles en in dit ouderhuis, weer het genoeg een nieuwe presentatie (speciaal voor Chanoeka) van Rob en André bij te wonen. Zoals gewoonlijk deed het duo het weer uitstekend en de vele aanwezigen hebben allen echt genoten.

En ten slotte hadden we in januari eindelijk weer eens een "ouderwetse" contactochtend met een voordracht 'van eigen bodem'. We hadden ons lid prof. Uri M. Kupferschmidt bereid gevonden een causerie te houden over zijn laatste boek: "Strings and Celebrities: Hakkert's first Dutch stringmakers". Dit boek is ditmaal niet in het kader van zijn vakgebied maar meer persoonlijk, over de snarenfabriek van zijn grootvader. Uri kan zo uitstekend spreken, dat zelfs mensen met maar matige interesse in het onderwerp uiterst geboeid hebben zitten luisteren. Nogmaals bedankt Uri!

Adah Cohn 100 jaar!

Last but not least! Eind december had ik de eer en het genoeg, uitgenodigd te zijn voor de lunch ter ere van

Adah Cohn 100 jaar!

Adah's 100e verjaardag. We worden steeds ouder en Adah is niet de eerste onder de (ex)Nederlandse vrienden en bekenden die deze leeftijd heeft mogen bereiken, maar ik herinner me geen ander geval van een honderdjarige in onze afdeling die nog een actief lid is! In november deed ze vol enthousiasme mee aan ons uitstapje naar Issafiya en Daliat el-Carmel, ofschoon ze daartoe eerst met een taxi van Dor Tivon naar Haifa moest komen.

Ik ben altijd blij iemand te zien die nog ouder is dan ik (Adah is op de dag af 23 maanden ouder) en nog zo flink.

Niettegenstaande het feit dat ze in de laatste paar jaar enige zware klappen heeft moeten incasseren, is zij niet bij de pakken neer gaan zitten maar' integendeel: het heeft haar aangespoord deze verjaardag echt te vieren onder het motto, dat nadat haar hele familie bijeen was voor iets treurigs, ze nu moesten samenkomen voor iets leuks. Het was een plezier haar te zien te midden van kinderen, klein- en achterkleinkinderen, neven en nichten met hun nakomelingen en enkele oude vrienden.

Kol hakawod en dat we je nog lang mogen behouden.

Ini Lederer

JONG BELEGEN CENTRUM ► RIEKS VERJAARDAG

(JBC is een gezamenlijk project van IOH en Elah)

Op 20 oktober kwamen we weer bij elkaar in Beth Juliana. Voordat de lezing begon, hebben wij eerst ons aller Riek Levie toegezongen en gefeliciteerd met haar 90e verjaardag! Riek is een van de vaste bezoekers van Jong Beleggen en we hopen haar nog vele jaren in ons midden te mogen zien.

Vervolgens kwamen Shlomo Jurgen van Win en zijn vrouw Chana Claudia Murcia, die 3 jaar geleden op Alia zijn gekomen, ons vertellen over Sonotherapie (geluidstherapie). Dat is een therapievorm, waarbij wordt uitgegaan van het stimuleren van balans in het lichaam door vibraties. Door middel van o.a. stemvorken veranderen geluidstherapeuten muziek in puur geluid en gebruiken de tonen om de energiefrequenties in het menselijk lichaam weer op elkaar af te stemmen.

Op 18 december sprak onze trouwe deelnemer en vrijwilliger Dan Reisenstadt. Dan is opgegroeid in Argentinië en heeft ons op boeiende wijze verteld over zijn jeugd aldaar. Met zijn (Nederlandse) ouders en broer woonde hij op een boerderij, omgeven door de natuur. Hij ging te paard naar de lagere school. Het was hard werken op de boerderij, maar het was duidelijk uit zijn verhaal dat hij had genoten van het buitenleven.

Onze eerste bijeenkomst in 2020 vond plaats in Beth Juliana op 29 januari. Als spreker mochten we rabbijn Jochanan Boosman verwelkomen, die een paar jaar geleden op Alia is gekomen. Jochanan heeft onder meer gestudeerd aan het Nederlands Israëlitisch Seminarium in Amsterdam en aan de Faculteit Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Leiden. Naast tal van bestuursfuncties was hij tot 2006 hoofdkrijgsmachtsrabbijn in Nederland. In die tijd behartigde hij ook de belangen van de moslimsoldaten in het leger, daar er toen nog geen imam aangesteld was. Met humor en anecdotes heeft hij ons verteld wat het zoal inhoudt om geestelijk verzorger van de soldaten te zijn.

Erna Verberne

RIEK LEVIE 90 JAAR!

(foto: 40 jaar Elah-feest, door Ilan Sapira)

Polak Finance & Investments

Jissachar Polak is dé bekende, vertrouwde en echt Hollandse financieel adviseur in Israël voor

financieel advies

hypotheekadvies

begeleiding/advies beleggen

doorlopende financiële begeleiding

financiële oudedagsplanning

(t) 03-605 0218 • (m) 054-428 7055 • www.polakinvestments.com • global@polakinvestments.com

Voor alle opdrachten – groot en klein

THE HANDY MAN

- ✓ VERBOUWINGEN
- ✓ DAKISOLATIE
- ✓ SCHILDERWERK
- ✓ ELEKTRICITEIT
- ✓ SANITAIR
- ✓ TIMMERWERK
- ✓ RENOVATIE KEUKENS EN BADKAMERS
- ✓ ALLE SOORTEN KASTEN OP MAAT
- ✓ VOORAL VOOR BEJAARDEN: Kleine voorzieningen die het wonen gerieflijker en veiliger maken, zoals deuren die de goede kant opdraaien, handgrepen in toilet, enz.

wendt u zich tot **Yasha Israels** – tel: 09-7745844
yashai@in.zahav.net.il – www.handyman.up.co.il

TEL AVIV ► PARLEMENT

Het voortdurend teruglopen van het aantal afdelingsleden, deels door verhuizen naar Beth Juliana, resulteert ook in een sterke reductie van de activiteiten. Maar al is het aantal deelnemers gering, bij een tiental blijft er belangstelling bestaan om elkaar eens in de ongeveer twee maanden te ontmoeten in het 'Parlement van Tel Aviv'.

De deelnemers aan dit Parlement werden op 13 december ontvangen door Avraham (Albert) de Vries bij hem thuis in Azor. De leidraad van het gesprek was Alia. Deze keer vertelde Mordechai Solomons over zijn ervaringen in diverse industriële takken. De daarop volgende bijeenkomst was op 20 februari, ook weer bij Albert thuis. Er is in dit Parlement dus geen sprake van een Brexit!

Wij wensen U allen een חג פסח שמח.

Baruch Bar-Tel

NETANYA-SHARON ► BETER LAAT DAN NOOIT

Ronny Polak aan het woord

De Irgoen Olei Holland wil zo niet op zijn tijd vooruit lopen dan toch bij de tijd zijn en met de tijd meegaan. Verslagen van afdelingsactiviteiten zijn echter noodzakelijkerwijs verleden tijd. Daar komt nog bij dat de post vaak verlaat arriveert. Men zou wensen dat die onverlaat was, maar dat is weer wat anders. Ook postulaat helpt ons hier niet vooruit. Onderstaande vermeldingen zijn derhalve niet meer dan herinneringen aan de bijeenkomsten. Doorgaans nemen een twintigtal leden deel aan de bijeenkomsten, die gehouden worden in hotel Mitzpe Yam, maar daar is royaal plaats voor meer.

Op 9 september sprak Jochanan Boosman over “Tora, terrorisme en Oemot Ha’olam”. De hele wereld wordt geconfronteerd met terrorisme. Jochanan ging daarop in om vast te stellen wat het eigenlijk inhoudt en hoe het bestreden wordt. Dit roept tal van vragen op en brengt veel problemen met zich mee, waarop hij vanuit de Joodse traditie naar een antwoord zoekt.

Op 23 september beantwoordde Marc Boas vragen over de NS-tegemoetkoming.

De zevende oktober vertelde Leo van Praagh over zijn leven.

Op 21 oktober vond er een rondetafelgesprek plaats met Gideon van der Sluis, voorzitter van de IOH.

De elfde november vertelden Suus en Jaap Fekken uit Winschoten over hun ervaringen als vrijwilligers.

Op 25 november was er een gezellig samenzijn zonder programma.

De tweede december gaf Bart Berman – op speciaal verzoek – een recital van vijf bruiloftscomposities van Grieg met als toegift werken van Chopin en Gershwin, met inleiding en toewijding.

Op 18 december deelde Marc Boas met ons zijn impressies van een reis naar Uzbekistan.

Op 30 december: presenteerden Rob Coopman en André Boers bij de Chanoekalunch een speciaal programma.

Op 20 januari sprak als eerste in het jaar 2020 Ronny Polak over de Dreyfus-affaire die de journalist Theodor Herzl ertoe bracht zich in te zetten voor de oprichting van een Joodse staat. Herzl was een man waar je staat op kon maken.

En daar zitten dan we nu...

Chag Pesach sameach!

Baruch Bar-Tel

BE'ER SHEVA EN HET ZUIDEN ► CHANOEKA-PARTY

Malka Shamir-de Leeuw
en David de Leeuw,
kleinkinderen

Op 25 december hebben we een Chanoeka-party gehouden in een gezellig zaaltje bij Kehillat Magen Avraham in Omer. Voor onze leden hebben we een toegankelijke plaats nodig waar iedereen met gemak binnen kan komen. Dit hebben we gevonden bij deze kehilla.

Het feest begon om half zes met heel fijne life muziek van Ariel Toro, een Zuid Amerikaanse oeh en... twee Nederlandse muzikanten, namelijk Steve Proost (Omer) en Jacob Post (Beer Sheva).

Tijdens de pauze staken we de Chanoekiot aan onder leiding van Baruch Noot. Iedereen had zijn eigen Chanoekia meegebracht en dus was de zaal vol met lichtjes.

Na het tweede muzikale deel hielden we een sjoelbakwedstrijd en kon men meedoen aan Nederlandse spelletjes van vroeger, zoals Mens erger je niet en Halma. Er was een speciale tafel met allerlei leuke plakkertjes, klei, kleurpotloden en andere activiteiten voor de allerkleinsten, onder leiding van Marina.

Het allerfijnste was dat er allerlei (ex)Nederlanders kwamen die wij, de organisatoren van deze avond, helemaal (nog) niet kenden. Mensen die via-via gehoord hadden dat we deze avond hielden en men kwam overal vandaan met kinderen in diverse leeftijden.

Natuurlijk waren er lekkere dingen te eten en iedereen liet de mini-soefganiot goed smaken. Het was een heel gezellige avond voor jong en oud.

Het blijkt dus dat er wel degelijk belangstelling voor deze bijeenkomsten is. Nu zijn we al weer bezig met het organiseren van onze volgende bijeenkomst, dit keer op vrijdagochtend 13 maart op dezelfde plaats met Rob en André.

Iedereen welkom!

Namens de afdeling Beer Sheva en het Zuiden,

Malka Shamir-de Leeuw

HUTSPOT HADERA ► ONTROERENDE VERHALEN

(Hutspot is een gezamenlijk project van IOH en Elah)

Op 29 januari kwam de Hutspotgroep weer bij elkaar voor een gezellige avond in het moadon in Hadera. Op het programma voor deze avond stond, dat ieder van ons een verhaal zou vertellen. Eerst werd er natuurlijk koffie, thee of iets fris gedronken en gegeten van al het lekkers dat op de tafel stond. Na bijpraten over de gebeurtenissen van de afgelopen maand, begonnen we met het programma, inclusief een heerlijke tomatensoep en stokbrood .

Alle verhalen gingen deze keer over de Sjoa. Dit kwam blijkbaar omdat op 27 januari, twee dagen voor deze Hutspotavond de internationale herdenkingsdag van de Sjoa was. Zo vertelde Ruth Neter over het bezoek van koning Willem-Alexander in Beth Juliana. Ze vertegenwoordigde daar Beth Joles. Ze had in zeer korte tijd een heel mooi boek gemaakt voor Willem-Alexander met prachtige tekeningen en verhalen van Channa Yakin uit Jeruzalem, wat ze hem persoonlijk aanbood .Verder gingen de meeste verhalen over de oorlogsjaren, over hun familieleden en wat er met hun gebeurd was. Ook kregen we te horen dat er in België óók een doorgangskamp was geweest, te Mechelen. Voor velen was dit onbekend.

Iemand kwam met een boekje, waarin een beschrijving stond over een Engelsman, die elk jaar een kaarsje aanstak voor een klein omgekomen meisje. Dit meisje bleek later een halfzus te zijn geweest van een kennis uit haar kibboets. Iemand anders had een stukje geschreven over hoe ze opgroeide in Nederland in een niet- Joodse familie, maar wel de verhalen van de Tweede Wereldoorlog meekreeg. Toen ze in Israël kwam te wonen en in aanraking kwam met Sjoa-overlevenden en hun verhalen, maakte dit grote indruk op haar en heeft ze hier iets over geschreven voor het weekblad Margriet, wat ze ons voorlas.

Het was een avond vol met onroerende verhalen, maar het was fijn dat iedereen een luisterend oor had. Zo zien en voelen we weer, dat de Hutspotgroep steeds intiemer met elkaar wordt en dat we ook de verdrietige verhalen met elkaar kunnen delen.

Fieneke Hadash

BETH JOLES ► BRING YOUR OWN BOTTLE

Midden in de winter van het nieuwe jaar 2020 sturen we weer een levensteken uit Beth Joles naar de Aleh. Zoals bekend bestaat Beth Joles dit jaar 40 jaar op Kikar Harakafot. In het jaar 1953 werd de eerste steen van het vroegere huis in de Mapu-straat gelegd; 64 jaar viert men niet, 40 jaar vieren we in het klein. Gedurende dit veertigste jaar hebben we eens per maand een bijeenkomst onder de naam: "Avond met verhalen uit het leven". Georganiseerd door bewoners voor bewoners. Wat wil dit zeggen?

Gedurende de jaren hebben natuurlijk vele nieuwe bewoners in Beth Joles hun plaats gevonden voor hun oude dag. Velen kennen elkaar niet en ook niet het verhaal van Beth Joles. Hoe kan het huis zijn unieke sfeer bewaren en toch ook de nieuwe bewoners het gevoel geven dat dit hun thuis is? Per avond worden aan drie bewoners een paar vragen gesteld en met de antwoorden geven ze dan een korte blik over hun leven. Geen lange verhalen maar geïllustreerd met een presentatie van foto's, begeleid door hun geliefde muziek; dit brengt een gezellige sfeer met zich en interesse om meer van elkaar te horen.

De vaste vragen die aan iedereen gesteld worden zijn:
Vertel in het kort over je afkomst;
Waar heb je voor het eerst over Beth Joles gehoord?
Waar was je 40 jaar geleden en wat deed je?
En de laatste vraag: "Wat is je geliefde muziek?"

Ondertussen hebben al twintig bewoners hun verhaal verteld. De laatste keer was de avond gewijd aan alle bewoonsters die gedurende hun leven als verpleegsters hebben gewerkt. Dit jaar 2020 is door de

Internationale Vereniging van Verpleegkundigen uitgeroepen tot jaar van de verpleegsters en verplegers over de gehele wereld. Veertien bewoonsters werden in de bloemetjes gezet, toen ze naar huis gingen met een mooie roos.

Iedere keer komen verhalen naar voren, bijvoorbeeld als antwoord op de vraag “waar hoorde je voor het eerst over Beth Joles?” In het begin van 1950 las mijn moeder in het NIW een artikel over plannen voor de bouw van een ouderhuis voor afkomstige Nederlanders. Moeder, die niet wilde emigreren, reageerde op het artikel: “Misschien, als ik op mijn oude dag een Hollands plekje heb, moet ik wel met de kinderen naar Israël gaan.”

Naast de vele lezingen is er – zoals al gezegd – interesse voor talen, goed voor onze hersens! Deze maand komt ook Russisch aan de orde, twee bewoonsters geven les, dit is goed voor allen. Cursussen in Italiaans, Arabisch en Nederlands bestaan al maandenlang, een keer per week. Van conversatie in het Engels genieten ook velen. Geheugentrainingen en evenwichtstraining houden de bewoners fit, zoveel als mogelijk. De toneelcursus brengt iedere week ook leven in de brouwerij, niets is beter als een gezonde lach (van tijd tot tijd met optreden). Van muziek genieten we volop, ook van gasten, zoals een concert door leden van het symfonisch orkest van Radio Berlijn.

Het is niet te geloven! Beth Joles heeft sinds kort zijn eigen pub, op initiatief van bewoners en met als motto “Bring your own bottle.” Een gezellig drankje en een hapje eens per maand in de Joles-pub!

Tot de volgende Aleh!

Gila en Judith

BETH JULIANA ► KONINKLIJK BEZOEK

בית יוליאנה
Beth Juliana

De airconditioners in het huis blazen de afgelopen maanden warme in plaats van koude lucht. We hebben geen overlast meer van de hitte, muggen en zon. Dat we een aantal maanden geleden ons zo verheugden op de winter, zijn we alweer vergeten met de aankomst van de kou en de regen. We zitten wat meer binnen en hebben onze truien uit de kast gehaald. Buiten is het koud, maar bij ons binnen is het lekker warm en gezellig.

Begin januari kregen we te horen dat koning Willem-Alexander bij ons op bezoek zou komen. Aangezien de koning samen met nog vele andere staatshoofden naar Yad Vashem zou reizen om daar de ceremonie ter gelegenheid van de bevrijding van het concentratiekamp Auschwitz – precies 75 jaar geleden – bij te wonen, vond hij het ook een goede gelegenheid om een bezoek te brengen aan Beth Juliana en daar persoonlijk te kunnen praten met WO2-overlevenden die hier wonen.

Een koning krijgen we niet zo veel op bezoek en het organiseren van zo'n bezoek is dus ook niet iets waarmee we bekend zijn. Het verblijf van de koning buiten Nederland is de verantwoordelijkheid van de Nederlandse ambassade die dus alles van tevoren tot in de kleinste puntjes kortsluit. Zo heeft onze directie direct samengewerkt met de vertegenwoordigers van de ambassade en helemaal de richtlijnen gevolgd van het protocol.

Al onze bewoners waren uiteraard van harte welkom het bezoek bij te wonen en de eetzaal werd een enorme huiskamer waar koffie, thee en gebak geserveerd werd. Vanwege de beveiliging was het huis van 9.00 tot 11.00 gesloten voor bezoekers.

De koning kwam keurig op tijd. Hij werd verwelkomd door onze directeur Shoshannah Nasch en de voorzitter van de Raad van Bestuur, Gidon Dolev. Eenmaal binnen kreeg de koning een rondleiding op onze verpleegafdeling, waar hij de fysiotherapie bezocht en onze bewoners in actie kon zien met hun trainingen. Daarna bezocht hij de jacuzzi-kamer, de snoezelkamer en de familiekamer. Na een groepsfoto van de koning met ons team op de verpleegafdeling was het tijd om onze bewoners persoonlijk te woord te staan.

Bij het ontvangen van de koning in de eetzaal werd er eerst door Barend Elburg een uitleg gegeven over de bracha die wordt gezegd als er een koning of koningin op bezoek komt en daarna werd die bracha gezegd waarop ieder samen Amen antwoordde.

De koning in gesprek met Annie Hollander. foto: Yossi Aloni

Hoe leuk het ook lijkt te zijn dat we hoog bezoek krijgen, toch moeten we niet vergeten wat Willem-Alexander hierheen brengt en dat is uiteraard om te herdenken en om met de overlevenden te praten. Van te voren zijn zes bewoners gevraagd om de koning te woord te staan. Ieder van die zes bewoners zou dan aan een eigen tafel zitten met nog vier bewoners (uiteraard allemaal van Nederlandse afkomst) waar de koning dan bij zou komen zitten om te praten. Voor elke tafel waren er 5-6 minuten gepland om met de koning te kunnen praten. Voor en nadat deze was langsgelopen, kregen ook andere mensen die met hem het bezoek aflegden, de gelegenheid met bewoners te kunnen praten.

Nadat de koning de eetzaal had verlaten om weer terug te reizen naar Jeruzalem, waren er nog wat vertegenwoordigers van de pers die interviews afnamen aan bewoners. Zoveel aandacht en dan ook nog het delen van zo'n traumatische periode uit je jonge leven is zeker niet makkelijk; ik bewonder degenen enorm, die dat konden en ook deden.

Na het koninklijke bezoek hoorde ik van de bewoners hoe het was voor hun om met de koning te kunnen spreken. Mensen waren emotioneel en voelden zich vereerd, maar allemaal vertelden ze dat de koning zo'n sympathieke man is en zoveel interesse toonde.

We zien regelmatig via de media in kranten, tv en op internet foto's en filmpjes voorbij komen van ons koninklijk huis. Zo van ver ziet het er allemaal zo chic en deftig uit. En dan, op een dag, komt de koning op bezoek en blijkt het gewoon een heel aardige man te zijn; dat geeft een heel fijn gevoel.

Het bezoek is nog steeds wel een onderwerp van gesprek in het huis maar we zijn alweer bezig met de volgende evenementen, want een ding is zeker: bij ons is het nooit saai!

Ita Vos

De koning in gesprek met Annie Wijnbergen. foto: Yossi Aloni

JAD DAVIDS BESTAAT 60 JAAR!

Reden om ook een beetje te moderniseren:

Wij hebben nieuwe "Oorkonden" ontworpen (niet langer "certificaten") en ook de afhandeling is veranderd: het wordt nu centraal geregeld, zie hieronder de gegevens. Voorbeelden vindt u in de binnenkant van de omslag van deze Aleh. Wij wachten nu op uw deelname om bij bijzondere gelegenheden hier gebruik van te maken of gewoon voor Pesach een gift te geven, zodat wij, Jad Davids, aan allen, die dit nodig hebben, een extraatje kunnen geven, zodat ook hun Seider tafel er gezellig uit zal zien.

Vergeet ons niet! en bij voorbaat veel dank namens al diegenen!
Eet de matzot in gezond en chag sameach! Bestuur Jad Davids

OORKONDEN

Zilveren oorkonde

Tamara en Ephraim Goldstoff	beiden 70e verjaardag
Riek Levie	90e verjaardag
Ada Cohn	100e verjaardag
Ingrid Kedem zl.	in memoriam

Gewone oorkonde

Ada Cohn	100e verjaardag
Stellie Menco Ricardo	verjaardag
Mirjam Bolle	verjaardag

UW GELD DIENT EEN GOED DOEL!!!

Voor speciale gelegenheden

Oorkondes	vanaf 100 NIS
Zilveren	vanaf 500 NIS
Gouden	vanaf 1,000 NIS

Elke woensdagochtend in Beth Juliana

Een grote collectie artikelen, zoals sieraden, cadeautjes voor de kleinkinderen enz.
Aantrekkelijke prijzen te kust en te keur.

De opbrengst gaat naar Jad Davids. Vele kleintjes maken één grote... en u verblijdt de ontvanger.

Voor oorkondes van Jad Davids kunt u zich wenden tot:

03-6775174, bij geen gehoor graag een bericht achterlaten.

**Bankrekening Jad Davids: 215200/95, Bank Leumi Ra'anana, snif 942.
Graag met vermelding van naam en adres (voor de kwitantie).**

PERSONALIA

Overleden

Mw. Gila Ban, Herzliya

Dhr. Dr. Robert Cohen, Kiryat Tivon

Mw. Annet Betty Cohen-Waterman, Ra'anana

Dhr. Hans Levie, Herzliya

Dhr. Sanny Levie, Ra'anana

Mw. Hanneke Noach-Hamme, Karne Shomrom/Ramat Chen

Mw. Inge Polak-Schoenbeck, Herzliya

Dhr. Shalom (Sieg) Pront, Asseret

Mw. Anita Waiszvisz, Kiryat Ono

יהי זכרם ברוך

Geboren

Kleinzoon voor Evelyn en Dick Ben Dor

Achterkleindochter voor Chava en Yehuda Dinner

מזל טוב והרבה נחת!

Oliem

Mw. Carlijn Bon

Echtpaar Karel en Marijke Slager-van Sijs

Mw. Elly Vriesman

ברוכים הבאים!

DOCOSTORY LTD

Uw verhaal is een BOEK WAARD

Wij zijn gespecialiseerd in het **documenteren** en **schrijven** van **biografieën**, **in het Ivrít**, Nederlands en Engels. Laat uw levensverhaal vereeuwigen door een professioneel team.

Miriam Dubi Gazan, geschiedschrijver

TEL: 972-9-741 94 71 • FAX: 972-9-746 48 67

MOBIEL: 054-7400068

miriamdubi@bezeqint.net • www.docostory.com

Geen bioer chameets en ook geen Lag Ba'Omer, maar een brand in het veld, veroorzaakt door een brandbom uit Gaza, buiten het restaurant waar minister Kaag ex-Nederlanders ontmoette.

ACTUEEL

Bezoek van minister Sigrid Kaag vlakbij de Gaza Strip

Op 6 februari hadden wij – (ex) Nederlanders die tot 40 km. rond de Gazastrip wonen – in Yad Mordechai een ontmoeting met Sigrid Kaag, de Nederlandse minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en haar delegatie, bestaande uit Dave van den Nieuwenhof, van de directie Afrika en Midden Oosten en Birgitta Tazelaar, plaatsvervangend directeur-generaal Internationale Samenwerking. Zij kwamen samen met de nieuwe ambassadeur, Hans Docter en tweede ambassadesecretaris consulaire en administratieve zaken, Willem Gommers.

Het was een informeel gesprek dat, alhoewel hartelijk en open, toch diepgaand was. Wij die in 15, 20 of 60 seconden in de schuilkelder moeten zijn vanaf het moment dat de sirenes beginnen te loeien, konden onze angst en weerloosheid onder woorden brengen en hadden het gevoel dat de minister de situatie begreep en met ons meeleefde. We voelden dat de minister en haar delegatie zeer geëmotioneerd waren over onze verhalen.

Al bij al was het een bijzonder geslaagde, nuttige en informatieve ontmoeting. En zo hopen we, dat Nederland daadwerkelijk iets kan doen om te helpen aan een betere toekomst voor de getraumatiseerde kinderen en ouderen rond de Gaza strip.

Malka Shamir – de Leeuw

Staand v.l.n.r.: Dave van den Nieuwenhof, Femmie Szyfman-de Ruyter (Yad Mordechai), minister Sigrid Kaag, Malka Shamir-de Leeuw (Beer Sheva), Ambassadeur Hans Docter, Irena Bar Sela (Kibboets Urim) en Birgitta Tazelaar. Zittend: David de Leeuw en Saskia de Leeuw-Beeser (Omer).

kinderen die je behandelt op het televisiejournaal geïnterviewd worden. Een vader die oog in oog staat met een via een tunnel vanuit de Gazastrook aangekomen 'strijder' – of moet het een terrorist genoemd worden?

Een ander aspect komt niet uit het zuiden, maar vanuit Israël zelf. Gevoel van niet gezien en gehoord te worden, niemand begrijpt wat er hier gebeurt in dit gebied rondom de Gazastrook. Het gevoel van geen herkenning bij de andere burgers van Israël en geen erkenning door de leidinggevenden, ver weg van ons leven hier. Twee raketten op Tel Aviv en iedereen in de politiek en hogere rangen praat opeens anders. Vijftig raketten hier in dit gebied, ballonnen, vuurballonnen, die de velden en bossen verbranden, iedere twee maanden spannende dagen waarin geen scholen draaien en de wegen afgesloten worden, hebben totaal geen effect in Jeruzalem of Tel Aviv. Iron Dome, het afweersysteem dat is ontwikkeld om ons te beschermen, laat ons schrikken door zijn onaangekondigde knallen en de metaalregen. Zijn wij vijfde- of zesderangsburgers?

Ja goed, we krijgen dus belastingvoordelen. En de Israëliische burgers leven echt heel erg mee (dat is niet cynisch bedoeld, maar werkelijk hartverwarmend) als er weer een 'operatie' aan de gang is waarin je hele veiligheid in gevaar wordt gebracht en je dagelijks leven wordt lamgelegd, om over de financiële en emotionele gevolgen maar niet te praten... maar het gevoel van pionnen te zijn op het grotere schaakbord, geeft me een gevoel van hulpeloosheid en uitzichtsloosheid.

De hele generatie jonger dan twintig jaar weet hier niet, hoe een leven zonder gevaar en angst er uit kan zien. Dit is hun jeugdervaring en deel van hun leven. Normaal is dat niet!

Ja en dan denk ik dus ook nog vaak aan die moeders in de Gazastrook, die kinderen daar, die geen lichamelijke bescherming en geen psychologische begeleiding hebben, aan Abed, Ali en Yoesoef. Wie ziet er mogelijkheden waardoor we aan alle zijden gewoon onze kinderen in vrede kunnen laten opgroeien? Zodat ik tijdens mijn pensioen als ergotherapeute schoolkinderen in de Gazastrook een goede 'pencil grip' kan aanleren? Maar misschien is dat niet nodig en zit het wel goed met die fijne motoriek van deze kinderen na het oefenen in het knopen en strikken van zo veel ballonnen?

*Femmie Szyfman-de Ruiten woont in kibboets Yad Morchechai, 2 km ten noorden van de Gazastrook. Ze schreef dit artikel als uitleg voor het bezoek van minister Kaag. Femmie is ergotherapeute van beroep en werkt vooral met kinderen tussen 0 en 6 jaar. Ze heeft een echtgenoot, drie volwassen kinderen en vier kleinkinderen.

Aangeboden voor de liefhebber:

Alle edities van het bekende blad Groei & Bloei
uit de jaren 2000 t/m 2018.

Op te halen in het Noorden van het land -
054-4637498

ACTUEEL

PREMIER RUTTE BOOD EXCUSES AAN – EINDELIJK

Premier Mark Rutte (links) legt samen met staatssecretaris Paul Blokhuis een krans bij het Auschwitz monument

De afgelopen maanden was er nogal wat hoog bezoek uit Nederland. Dat vindt zijn weerslag in de verslagen van de IOH-afdelingen en van 'zomaar' Nederlanders in Israël. Op de voorgaande bladzijden kwam zowel het bezoek van Koning Willem-Alexander als dat van minister Sigrid Kaag langs. Ook in Nederland was er een gebeurtenis, die grote aandacht heeft getrokken en van invloed is op onze relatie met ons land van herkomst. Eindelijk excuses voor het schromelijk falen van de Nederlandse overheid tijdens de bezettingsjaren.

Het zo lang uitblijven van die excuses door de Nederlandse overheid voor het beleid van diezelfde overheid tijdens de bezettingsjaren was een schrijnend litteken en voor velen zelfs een open wond in de relatie. In Nederland is er heel lang tevergeefs op aangedrongen, maar naoorlogse

Nederlandse leiders voelden zich niet verantwoordelijk voor het beleid van toen. De Joodse gemeenschap bleef er om vragen, niet dat het ook maar iets kon herstellen of goedmaken, het ging vooral om de erkenning. Ook in onze gemeenschap van Nederlanders in Israël waren mensen die zich er mee bezig hielden. Dat excuus moest en zou er komen.

Zo kon het gebeuren dat Moshe-Mordechai van Zuiden, toen hij hoorde dat Koning Willem-Alexander ons zou bezoeken, zich in de Times of Israel tot de koning richtte. Hij schreef hem een open brief. Die is te lezen op het internet: <https://blogs.timesofisrael.com/open-letter-to-hrh-king-willem-alexander-of-the-netherlands-on-the-occasion-of-his-visit-to-jerusalem/>

Toen vier dagen later, op 26 januari, in Nederland premier Mark Rutte opeens, geheel onverwachts, tijdens de Holocaustherdenking in Amsterdam die excuses aanbod, voelde Van Zuiden dat als een rechtstreeks antwoord op zijn schrijven. Hij was eindelijk gehoord en ervan overtuigd dat het zijn oproep was die deze uitwerking had gehad.

Voor velen van ons was het een emotioneel gebeuren, eindelijk die erkenning van wat de Nederlandse Joden was

aangedaan en van het falend beleid van de eigen overheid in die tijd. Anderen vonden het minder belangrijk, omdat het niets goed maakt en niets verandert. Ieder heeft recht op zijn eigen mening. Manfred Gerstenfeld schreef in reactie een opsomming van zijn eigen pogingen vanuit Israël. Alle beetjes samen hebben uiteindelijk toch het doel bereikt. Hieronder de toespraak van Mark Rutte en daarna het relaas van Manfred Gerstenfeld. [Red.]

TOESPRAAK VAN MINISTER-PRESIDENT MARK RUTTE BIJ DE NATIONALE HOLOCAUST HERDENKING, AMSTERDAM

(Toespraak zoals weergegeven door de Rijksvoorlichtingsdienst | 26-01-2020)

Dames en heren,

De kleine Anny Aa was 1 jaar en bijna 10 maanden oud toen zij werd vermoord in de gaskamer van Sobibor. Haar naam is de 1e van 102.000 namen die deze week worden voorgelezen in Westerbork. De namen van meer dan honderduizend Joodse medeburgers, van honderden Roma en Sinti – mannen, vrouwen, kinderen. Hier vlakbij krijgen zij ook in steen hun naam terug. Wat zij zelf niet terug kunnen nemen, moeten wij hen teruggeven.

De vraag blijft: hoe kon het gebeuren? Hoe kon het er zijn: zoveel haat, wreedheid en rechteloosheid? Hoe konden vervolging, deportatie en moord zich vrijwel ongehinderd voltrekken, onder de ogen van zovelen?

Het antwoord is donker en ook confronterend.

We kennen de feiten, de verhalen. Van Nederlandse Jodenjagers die duizenden de dood injoegen voor een luttel bedrag aan 'koppeld', zoals dat met een afschuwelijk begrip heette. Van het verraad dat altijd op de loer lag. Van het wegstijven, uit zelfbehoud, opportunisme of onverschilligheid – toen mensen werden weggevoerd en hun huizen leeggeroofd. En ook het wegstijven na de bevrijding, toen de weinigen die uit de hel terugkeerden een kille ontvangst wachtte.

En toch was het alles bij elkaar te weinig. Te weinig bescherming. Te weinig hulp. Te weinig erkenning. Natuurlijk, er was ook de hoop van onderduik, de

moed van verzet, het collectieve opstaan tijdens de Februaristaking. En toch... En toch was het alles bij elkaar te weinig. Te weinig bescherming. Te weinig hulp. Te weinig erkenning. En wij vragen ons af wat we in die uitzonderlijke omstandigheden zelf zouden hebben gedaan.

We weten: de Duitse bezetter was meedogenloos. Razzia's, represailles en marteling waren de instrumenten van een regime van terreur en angst. Hoe moedig zouden wij zijn? Hopelijk hoeven we die vraag nooit te beantwoorden. Maar het 'Nooit meer Auschwitz' bij dit Spiegelmonument vraagt wel om permanente rekenschap van ons, als samenleving. Want 75 jaar na Auschwitz is antisemitisme nog altijd onder ons.

Nu de laatste overlevenden nog onder ons zijn, bied ik vandaag namens de regering excuses aan voor het overheidshandelen van toen.

Juist daarom moeten we voluit erkennen wat er destijds is gebeurd en dat ook hardop uitspreken. Toen een groep landgenoten onder een moorddadig regime apart werd gezet, buitengesloten en ontmenselijkt, zijn we tekortgeschoten. Toen het gezag een bedreiging werd, zijn onze overheidsinstanties tekortgeschoten, als hoeders van recht en veiligheid. Zeker, ook binnen de overheid was er individueel verzet, maar te veel Nederlandse functionarissen voerden uit wat de bezetter van hen vroeg. Anderen verdroegen het grote kwaad in de hoop

nog iets goeds te kunnen doen – wat soms lukte, maar veel vaker niet. En de bittere consequenties van registratie en deportatie werden niet tijdig en niet voldoende onderkend.

Nu de laatste overlevenden nog onder ons zijn, bied ik vandaag namens de regering excuses aan voor het overheidshandelen van toen. Dat doe ik in het besef dat geen woord zoiets groots en gruwelijks als de Holocaust ooit kan omvatten. Aan ons, de generaties van na de oorlog, is de opdracht te blijven herdenken. Om de doden met hun volle naam te eren. Steeds opnieuw rekenschap af te leggen. Samen pal te staan in het hier en nu.

Mark Rutte

NEDERLANDSE EXCUSES: TWINTIG JAAR IN HET VIZIER

Op 26 januari jl. bood premier Mark Rutte volkomen onverwacht excuses aan voor het tekortschieten van de Nederlandse autoriteiten jegens de Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het was een radicale wending in de houding van de Nederlandse regeringen die vijf en twintig jaar om het onderwerp heen hadden gepraat en de waarheid vermeden.

In april 2000, aan het einde van het op gang gekomen hernieuwde restitutieproces, bezocht de toenmalige premier Wim Kok Israël. Kort voor zijn bezoek werd ik telefonisch geïnterviewd en liet me kritisch uit over de houding van de Nederlandse regering. Dezelfde journalist interviewde enkele dagen later Kok. Die zei: "Nederland is niet verantwoordelijk voor de misdragingen van de Duitsers in Nederland tijdens de oorlog." Toen ik later persoonlijk kennis maakte met de journalist Gideon Remez, zei deze zoiets als: "Ik heb je alleen maar een buitenlands premier laten aanvallen omdat ik het met je eens was."

In het afsluitingsdocument over de restitutie van 21 maart 2000 bood de regering excuses aan de Joodse gemeenschap aan voor de naoorlogse tekortkomingen; teveel formalisme, bureaucratie en vooral kilte in het rechtsherstel. Er werd bij gezegd dat het, behalve in één geval niet opzettelijk was geweest. Dat betrof de beurs.

Maar er waren toen uit het Kordes rapport ook al andere gevallen van opzet bekend.

In 2005 bezocht Nederlands toenmalige premier Jan Pieter Balkenende het hernieuwde Yad Vashem. Terwijl de Belgische premier Guy Verhofstadt daar excuses aanbood voor het gedrag van de Belgische autoriteiten tijdens de oorlog, deed Balkenende dat niet voor Nederland. De toenmalige Nederlandse ambassadeur Bob Hiensch suggereerde, dat ik tijdens een de receptie de premier zou aanspreken. Balkenende vroeg hem hierover te schrijven. Het Ministerie van Algemene Zaken antwoordde dat mijn brief aan de premier was voorgelegd. Ik hoorde verder nooit meer iets.

In het jaar daarna interviewde ik de drie voormalige ministers die de restitutie-onderhandelingen hadden gevoerd. Deze drie geautoriseerde interviews zijn in 2008 en 2009 in Aleh verschenen. Kok zei dat hij bereid was excuses aan te bieden voor dingen die hijzelf verkeerd gedaan had, maar niet voor het falen van zijn voorgangers tientallen jaren geleden. Dat was nonsens, want zijn regeringsexcuses voor het naoorlogse tekortschieten betroffen uitsluitend zijn voorgangers. De twee voormalige vicepremiers Gerrit Zalm en Els Borst zeiden dat ze het aanbieden van regeringsexcuses aan de Joodse gemeenschap zouden steunen.

Eind 2011 kwam mijn boek *Judging the Netherlands: The Renewed Holocaust Restitution Process, 1997-2000* uit. Het toenmalige dagblad *De Pers* besteedde er aandacht aan. De focus was het falen van Koningin Wilhelmina jegens de Joden en het niet aanbieden van regeringsexcuses. Els Borst bevestigde tegenover de krant dat zij het aanbieden van dergelijke excuses zou ondersteunen. Er ontstond meer aandacht voor in de media en er werden Kamervragen gesteld aan Rutte waarom hij geen excuses aanbood. Onder andere door Geert Wilders (PVV). Er was in de kerst- en nieuwjaarsdagen een – internationaal – tekort aan nieuws. Zo kwam het onderwerp van de ontbrekende Nederlandse excuses via Associated Press in meer dan honderd buitenlandse media terecht. Rutte's antwoord op de Kamervragen was irrelevant. Hij verwees naar Koks excuses van 2000 over ná de oorlog.

In 2015 stelde Rabbijn Abraham Cooper, van het Simon Wiesenthal Center (SWC) in Los Angeles voor dat we samen een artikel over de ontbrekende Nederlandse excuses zouden schrijven. Nederland was toen het enige overgebleven West-Europese land dat weigerde om de waarheid over het falen van de oorlogsregering toe te geven.

Het SWC plaatste dit artikel in een van de grootste Amerikaanse dagbladen, de *Wallstreet Journal*. Kort daarna belde de NRC of zij het in het Nederlands mochten publiceren. Ik antwoordde dat dat goed was, mits zij de copyright problemen zelf oplosten. Kort daarna belde *Het Parool*, maar ik had het artikel al aan de NRC beloofd. Er kwamen reacties op die ik in een tweede artikel in de NRC antwoordde.

Vervolgens nam ik contact op met het Tweede Kamerlid Joram van Klaveren, van de kleine 'Voor Nederland' partij en vroeg of hij bereid was om parlementaire vragen te stellen. Hij deed dat samen met zijn fractiegenoot Louis Bontes. Opnieuw gaf Rutte een irrelevant antwoord. Hij zei dat de regering achter de rede van koningin Beatrix in de Knesset van 1995 stond. De koningin had echter de waarheid in die rede bijna volkomen ontweken.

Af en toe daarna vermeldde ik het uitblijven van de Nederlandse regeringsexcuses nog in diverse artikelen en legde steeds uit waarom het aanbieden van excuses belangrijk was. Daarna kwam als een donderslag bij heldere hemel de rede van Rutte.

Manfred Gerstenfeld

SJOA

De wond die Holland heet

Natuurlijk zijn we nog verbonden
Op de een of andere manier
Met alles wat in Holland was
De deur staat steeds nog op een kier
-Verbind het eerst maar met de WUV
Al dat schrijven, 't maakt je duf -
Hoe je terugkeert op een dag
Terwijl je alles weten wilt
Maar eigenlijk niets vragen mag
Je bent nauwelijks een jaar of tien
Hebt toch de Satan reeds van dichtbij gezien
Zo ga je dan weer terug naar school
Waar iedereen je plaagt
Omdat je steeds maar met je ogen knipt
En je een beetje vreemd gedraagt
De orgelman die zag ik gaan
Maar zijn muziek stond mij nooit aan
Hoe spek smaakt kan ik je vertellen
Ook hoe de smaak van honger is
Je vult je buik met koeienknollen
Omdat er niets anders is
De veiligheid, betrekkelijk
Was diep onder de grond
's Nachts erheen terwijl in de lucht
De bommenwerper broemt

Steeds was ik trots
Als ik naar de speeltuin ging
Want daar stond het bordje
VERBODENVOOR JODEN
Ik ging er elke keer weer heen
Al was dat streng verboden
Ondanks dat alles
Heb ik er ook veel goedheid ondervonden
Opgenomen in een liefdevol huis
Terwijl zij zelf likten hun wonden
Ik heb er gewoond, ik ben er getrouwd
We kregen er kinderen
Toch, als ik er niet weer komen zou
Zal mij dat niet bijzonder hinderen
U vraagt me hoe dat komt
Ik denk dat ik het antwoord weet
Het is alleen maar om wat was...
De wond die Holland heet.

Barend Noot

[Barend Noot woont in Beer Sheba. Hij is geboren in Borculo en overleefde als kind de oorlog in de onderduik in Enschede. Na de oorlog, is hij, samen met zijn broer en zusje opgevoed door de familie Colthof in Borculo.]

De opvarende van de 'Dora'

SJOA

**Nog in Wenen. V.l.n.r. Hans,
Edith en Ernst Kardos**

Het mag als bekend worden verondersteld dat Kamp Westerbork zijn geschiedenis begon als vluchtelingenkamp, gefinancierd uit fondsen van de vooroorlogse Joodse gemeenschap en de grote Amerikaans-Joodse hulporganisatie Joint Distribution Committee. Minder bekend is het bestaan van verschillende andere opvangplekken voor deze vluchtelingen, voordat het complex op de Drentse heide gereed kwam. Een daarvan was Vesting Hellevoetsluis.

De stroom van Joden die na 1933 Duitsland en later Oostenrijk ontvluchtten, bereikte in Zuid-Holland ook Hellevoetsluis. Ze werden daar met open armen ingehaald; er heerste een economische terugval – door opheffing van de marinebasis daar ten gunste van Den Helder – en burgemeester De Geus zag hen als mogelijke gangmakers van een opleving, nu de bevolking van zijn plaats tot bijna de helft was teruggelopen. Het regende dan ook verblijfsvergunningen, tot uitgifte ervan door Den Haag werd verboden in 1938. Ondertussen was er door twee ondernemende nieuwkomers, samen met een Sluizenaar, de tapijtfabriek 'Trio' gesticht.

Omstreeks die tijd wees de overheid onder meer hetzelfde vestingstadje Hellevoetsluis aan als locatie voor een vluchtelingenkamp in twee leegstaande marinegebouwen, op 3 januari 1939 in gebruik genomen. De leiding berustte bij kolonel W.O.J. Böttcher, die echter al spoedig hiertoe ongeschikt werd bevonden door het uiteindelijk verantwoordelijke Rotterdams Vluchtelingen Comité. Het RVC – met namen als opperrabbijn A.B.N. Davids – had grote bezwaren tegen Böttchers gevangenisachtige beleid en de primitieve voorzieningen bij een tot 320 aangroeiend bewonersaan-tal. Dit haalde evenwel niet veel uit, ook omdat de nieuwe burgemeester Van Bommel van geen kritiek wilde weten. Wel inspecteerde het ministerie van Binnenlandse Zaken de Vesting en stelde veranderingen voor. Zover is het nooit gekomen; deze 'illegale' vluchtelingen (degenen zonder verblijfsvergunning) werden overgebracht naar Kamp Hoek van Holland, gehuisvest in het voormalige Vianda-bedrijf, en vandaar naar het gloednieuwe Westerbork vanaf 9 oktober 1939.

Aanleiding tot dit artikel was een vraag van onze overbuurvrouw Shirley Efrati: "Weten jullie wat meer over het kamp in Hellevoetsluis? Mijn vader en oom waren daar geïnterneerd".

Hans (links) en zijn oudere broer Ernst na hun Alia en allebei in uniform. Hans maakte vanaf 1942 deel uit van de Joodse Brigade. Op zijn mouw staat 'Palestine'.

Voormalige marinierskazerne die dienst deed als vluchtelingenkamp

Na de Anschluss in 1938 wisten de Weense broers Hans (1921, Shirley's vader) en Ernst Kardos, met hun zus Edith, te ontkomen naar het schijnbaar zo veilige Nederland. In Hellevoetsluis waren ze van het eerste uur; in een verklaring van onze zusterorganisatie Irgun Oley Merkaz Europa staat zelfs abusievelijk te lezen dat Hans al in december van hetzelfde jaar daar naar toe was gebracht. Diezelfde verklaring vermeldt dat hij – waarschijnlijk samen met Ernst – in juli 1939 uit het kamp is gevlucht en illegaal in Palestina terecht kwam. Een van de weinige dingen, die Shirley daarover kan vertellen, is dat hij zich heeft ingescheept op de 'Dora'. Dat kan zijn gebeurd in de vertrekhaven Amsterdam, in Vlissingen of zelfs in Antwerpen. We mogen hier ervan afzien om de weliswaar spannende lotgevallen van het vluchtelingenschip 'Dora' te schetsen. Dat is al eens door Chaya Brasz gedaan in *Vrij Nederland* (1). Op de passagierslijst ontbreken echter Hans en Ernst Kardos. Bovenstaande titel kon dus eigenlijk luiden: De verstekeling van de 'Dora'!

Hans Kardos werd lid van kibboets Na'an en nam in 1942 dienst bij de Jewish Brigade, voor zich te vestigen te Givatayim onder de naam Gershon Yaron. Shirley Efrati: "Mijn vader sprak niet over het verleden en stierf bovendien jong. Ook daarna hield mijn moeder vast aan de 'cultuur van het zwijgen'. Achteraf gezien had ik misschien meer moeten aandringen op opening van zaken".

Bart Berman

1. Chaya Brasz, "Dodenschip Dora; Een oude kolenboot redde honderden Joden ondanks Nederlandse tegenwerking": *Vrij Nederland*, 1 mei 1993, pp. 38-41. Ook: <http://danielabraham.net/tree/related/dora/>

Struikelstenen in de Maasvallei

De manufactureenzaak van Nathan en Sara Gotlieb

Meer dan zeven jaar geleden, op 21 juni 2012, werden twee struikelstenen in het Noordbrabantse Grave onthuld. Een daarvan was ter herinnering aan Nathan Gotlieb, grootvader van Anny Israels-Gotlieb, lange tijd lid van de Aleh-redactie en verzorgster van onze culinaire rubriek. Ze had voor deze herdenkingsplechtigheid – volgens de aloude minhag – een steentje van het Carmelgebergte meegebracht, dat nu prijkt in de etalage van wat eens de grootouderlijke winkel was.

Ter gelegenheid hiervan werd door streekgenoot Willem Keeris een genealogie van hun familie samengesteld, beginnend bij het jaar 1797 wanneer Johann Salomon Gottlieb en zijn vrouw Neda in de Duitse streek Nassau een zoon Simon krijgen, uiteindelijk terechtgekomen in Grave. Hij is kramer en koopman en treft er een Joodse gemeente aan, die in 1838 een eigen gebouw in gebruik neemt. Dit ontlenen we aan de eveneens in 2012 uitgegeven museumbrochure 'De Joodse gemeente in Grave' door Gravenaar Jan Timmermans, onvermoeibare motor achter het levend houden van de herinnering aan de oorlog en zijn slachtoffers ter plaatse.

Israel, een zoon van Simon en zijn vrouw Elisabeth Hes, profiteert als koopman van de bloei die het vestingstadje aan de Maas doormaakt vanwege de daar ingekwartierde soldaten. Wanneer het garnizoen wordt opgeheven, vermindert de welvaart en daarmee ook de omvang van de kehilla. In 1902 verzucht de voorzitter van de sjoel, dat het gebed niet meer met minjan te verrichten is. Die voorzitter is Isaac van Leeuwen (zijn nakomeling Dina van Leeuwen werd ook geëerd met een 'Stolperstein').

Israel Gotlieb trouwt met de Gelderse Judith Cohen en Nathan is hun oudste zoon. Deze vestigt in 1900 een

Het steentje van de Carmel in de etalage, met beide hierboven afgedrukte foto's

Anny is met haar tweede voornaam vernoemd naar haar lievelingstante Elisabeth Gotlieb, overleden in hetzelfde jaar 1942 als Anny's oma Sara. Maar ze kon niet zoals deze in het stadje worden begraven, omdat de bezetters intussen de Joodse begraafplaats hadden gesloten. Een bakfiets bracht uitkomst en zo werd tante Betje alsnog in Oss begraven.

manufactureenzaak in een historisch pand met zijn vrouw Sara Gotlieb, een volle nicht. Sara blijkt veel zakelijker dan Nathan, die wel eens artikelen onder de prijs verkoopt om wat sigaren aan de overkant te kunnen halen. Wanneer Sara daar achter komt, zijn de rapen gaar! Hun zoons Alexander en Jacques vertrekken beiden in 1921 naar Den Bosch maar hadden voordien al Mina van Blijdenstijn uit Uden leren kennen waarvan de vader, veehandelaar, met een Graafse slager – ook een Van Leeuwen – bevriend is. Alexander nodigt Mina uit voor een fietstochtje, maar Jacques snijdt zijn banden door en gaat zelf met haar aan de haal...

Uit het huwelijk van Jacques en Mina Gotlieb worden twee kinderen geboren, Nathan Simon (Nico) en Anna Elisabeth (Anny). Beiden overleven de oorlog, evenals hun moeder Mina. Jacques Gotlieb overlijdt in een dwangarbeiderskamp van Siemens bij Auschwitz, waar zijn vader Nathan een paar maanden later eveneens omkwam.

Anny is met haar tweede voornaam vernoemd naar haar lievelingstante Elisabeth Gotlieb, overleden in hetzelfde jaar 1942 als Anny's oma Sara. Maar ze kon niet zoals deze in het stadje worden begraven, omdat de bezetters intussen de Joodse begraafplaats hadden gesloten. Een bakfiets bracht uitkomst en zo werd tante Betje alsnog in Oss begraven.

Bart Berman

SJOA

Een oproep van Gerard Winkel uit Delfzijl

Foto, gemaakt na de bevrijding van Delfzijl. De woning met de hoge ramen was van schoolmeester Levie Cohen. Gerard Winkel is daar in 1947 geboren

In de nacht van 6 op 7 juli 1942 wordt het dorp Weiwerd, nabij Delfzijl, getroffen door een vliegtuigbom – een geallieerde noodafworp. Er vallen doden en gewonden en de schade is enorm. Onder de hierdoor verwoeste huizen was de woning van mijn ouders. Vier maanden daarvoor waren de Joodse burgers van Delfzijl op bevel van de Duitse bezetter gedeporteerd. In meerderheid kwamen ze eerst in Amsterdam terecht, waar ze zouden blijven tot aan de dag waarop de Nederlandse Spoorwegen hen naar het kamp Westerbork vervoerde.

Frouke Cohen

Mijn ouders kregen na de verwoesting van hun huis een woning aangeboden in Delfzijl: Marktstraat 45. Die woning behoorde eigenlijk toe aan Levie Cohen, gepensioneerd onderwijzer en zijn zus Frouke die, nadat zijn echtgenote was overleden, voor hem zorgde. Mijn ouders betaalden destijds de huur aan een zogenaamde 'oorlogskoper' te weten Johans Visscher uit de stad Groningen.

In dit huis ben ik geboren in maart 1947 en hier bracht ik de eerste zes jaar van mijn leven door. Daarna werd de woning verkocht en afgebroken. Zelf ben ik dan nog geheel onwetend van het drama dat zich hier en in al die andere Joodse woningen heeft afgespeeld.

Als kind had ik er geen enkel idee van dat we in een huis woonden dat rechtmatig toebehoorde aan de familie Cohen. Pas op latere leeftijd werd het me duidelijker en begon ik vragen te stellen. Hoe was het toch mogelijk was dat mijn ouders huur betaalden voor een woning waarvan

de rechtmatige eigenaar niet meer in leven was?

Antwoorden bleven echter veelal uit. Men wist het niet. Er was veel verloren gegaan. Er had een brand gewoed in het gemeentearchief etcetera. Gelukkig is er de laatste tijd veel veranderd en heb ik het een en ander boven water kunnen halen. Belangrijke maar kille feiten. Wat ik echter nog mis – en wat voor mij heel belangrijk is – zijn de verhalen uit de Joodse gemeenschap zelf; het persoonlijke, het eigen Joodse verhaal.

Welke herinneringen zijn er nog aan degenen die door toedoen van de nazi's, het leven lieten in verschrikkingsoorden als Auschwitz, Sobibor...

Maar eveneens hoe het leven voor de oorlog was. Wie weet er meer te vertellen over de familie Cohen, over de Joodse gemeenschap in Delfzijl waarvan zij eens deel uitmaakten. Zijn er misschien nog foto's ...

Het is daarom dat ik jullie hulp inroep. Wie kan mij mogelijk meer vertellen over de onderstaande mensen:

Levie Cohen, zoon van Comprecht Cohen en Sara Blok, geboren te Kuinre. Levie's echtgenote Frouwke de Jonge, geboren te Beerta en zijn zus Frouke, om het leven gebracht in Sobibor op 20-03-1943.

Toen op 11 maart 1942 de Joodse gemeenschap van Delfzijl per trein werd weggevoerd (veelal naar Amsterdam) bevond Levie Cohen zich niet onder hen. Hij was ziek en werd overgebracht naar het Diaconessenhuis in Groningen waar hij tot aan zijn overlijden op 17 maart 1943 werd verpleegd op het 'Jodenzaaltje'.

Hun zoon Comprecht Cohen. Hij was getrouwd met Rebekka Polak, uit Groningen. Comprecht trad in de voetsporen van vader Levie en werd onderwijzer te Den Haag. Zij werden omgebracht in Auschwitz op 29-10-1942.

Naast Levie Cohen, op nummer 47, woonde neef Alexander en zijn gezin. Alexander was zakenman en speelde een vooraanstaande rol binnen de Joodse gemeente. Hij was gehuwd met Hanna de Jonge, geboren te Beerta en een zuster van Levie's echtgenote Frouwke.

Alexander stierf een natuurlijke dood op 05-12-1937. Hanna werd omgebracht op 02-04-1943 in Sobibor.

Hun zoon Sekkel Cohen was getrouwd met Frieda Betti

Levie Cohen

Salomon, uit Winschoten. Sekkel werd hoofdcommies ter griffie van de provincie Overijssel. Tevens was hij bestuurslid van de Nederlands Israëlitische Gemeente. Ze woonden op het adres Oosterlaan 19, Zwolle. Ze zijn om het leven gebracht in Sobibor op 14-05-1943.

Sekkel's broer Jozef verhuisde in de jaren dertig naar Rotterdam waar hij een zaak opende op de Schiedamsedijk. Tijdens het bombardement op Rotterdam werden zijn zaak en woning verwoest en Jozef vestigde zich in de Schietbaanlaan. Op 23-10-1942 is hij op transport gesteld naar Auschwitz en na aankomst vermoord.

Zijn broer Levie bleef in de zaak te Delfzijl. Hij vond de dood in Sobibor op 02-04-1943.

Jozef en Levie waren eigenaar van de panden Marktstraat 45 en 47. Na de oorlog ging dit eigendom over naar de wettelijke erfgenaam, J.S. de Levie, Van Echtenstraat 34, Hoogeveen, aan wie mijn ouders daarna toen ook de huur hebben betaald.

Ester, zus van Sekkel, Jozef en Levie, was gehuwd met Benjamin de Levie.

Behalve over de familie Cohen wil ik heel graag meer informatie ontvangen over de Joodse gemeenschap van Delfzijl als geheel.

Tot slot nog dit. Mocht iemand onder jullie in het bezit zijn van foto's en die met mij willen delen dan houd ik me gaarne aanbevolen.

Uiteindelijk hoop ik een boek te mogen schrijven die de familie Cohen en andere leden van Delfzijl haar Joodse gemeenschap recht zal doen.

met een hartelijke groet vanuit Delfzijl,

Gerard Winkel

Sont 2

9933TG Delfzijl

T: 05960 612940

E: hoja95@home.nl

SJOA

Heit, jo sprekt mei Toosje!

Die eerste woorden, “Heit, jo sprekt mei Toosje”, kon ik nog wel verstaan toen ik Naomi, nu al weer heel wat jaren geleden, haar onderduikvader hoorde bellen. Ze feliciteerde hem met zijn verjaardag en daarna verloor ik de draad, want mijn Fries heeft het niveau van kita alef. Naomi Noot (na haar huwelijk Shlomi) was een van de vele Joodse onderduikkinderen die tijdens de bezettingsjaren in Friesland werden verstopt.

Juist het feit dat Naomi er al niet meer is, maakt duidelijk waarom een project voor het opsporen en documenteren van de Joodse onderduikkinderen in de provincie Friesland niet te vroeg van start is gegaan. Een jonge generatie Friezen zoekt de kinderen terug over wie ze in hun families hoorden praten en die ze soms zelfs als volwassenen hadden leren kennen.

Er waren daar, veelal op boerderijen, heel wat onderduikplaatsen. Jammer genoeg is Naomi er niet meer en ook haar eveneens in Friesland ondergedoken oudste broer Mau (Moshe) is inmiddels overleden. Moge hun aandenken tot zegen zijn.

Ze kwamen uit Borculo en waren kinderen van de godsdienstleraar en voorganger Hartog Noot en Rachel Noot-Cozijn. De ouders overleefden de oorlog niet. Hun in Enschede ondergedoken broer Barend wel. Hij is het middelste kind van het gezin en woont in Beer Sheba. Ook in Enschede waren veel onderduikplaatsen dankzij de activiteiten van ds. Leendert Overduin en de positieve medewerking van de Joodse Raad in die stad. 'Toosje' was de naam van Naomi tijdens de onderduik. Voor haar onderduikouders bleef ze altijd 'Toosje'. Ondanks het ontbreken van overlevende ouders is ze, samen met haar broers na de oorlog opgevoed in het orthodox-Joodse gezin Colthof, in Borculo. De kinderen hadden immers een overduidelijke Joodse achtergrond en er was een bij hun oorspronkelijke milieu passend gezin, dat zich ter beschikking stelde.

Juist het feit dat Naomi er al niet meer is, maakt duidelijk waarom een project voor het opsporen en documenteren van de Joodse onderduikkinderen in de provincie Friesland niet te vroeg van start is gegaan. Ook de Irgoen Olei Holland stuurde over dat project al een email rond. Een jonge generatie Friezen zoekt de kinderen terug over wie ze in hun families hoorden praten en die ze soms zelfs als volwassenen hadden leren kennen.

Het project heet 'De terugkeer van de Joodse kinderen' en is een samenwerkingsverband tussen de Stichting De Verhalen, de Leeuwarder Courant, het Friesch Dagblad, Omrop Fryslân en Tresoar. De provincie Friesland ondersteunt het project met subsidie.

Vooraf begin mei zullen er bij de herdenking aan 75 jaar einde van de Tweede Wereldoorlog veel activiteiten plaatshebben waaronder een theatervoorstelling 'Smokkelbern' en vier documentaires op NPO2. De groep probeert voormalige onderduikkinderen te vinden en naar de herdenking te uit te nodigen. Daarbij zijn ze vooral op zoek naar een specifieke groep, namelijk de kinderen die met behulp van de Amsterdamse Studenten Groep (ASG) vanuit de crèche tegenover de Hollandse Schouwburg in Amsterdam zijn gesmokkeld of door diezelfde groep thuis zijn afgehaald. Dat waren ongeveer 210 kinderen, nu allen boven de 70 jaar en voor een deel reeds overleden.

Wie meer wil lezen kan dat via het internet doen in de regelmatig verschijnende, vaak ontroerende verhalen in de Leeuwarder Courant. Mensen vertellen en vinden elkaar terug. Deze krant heeft hiervoor een speciaal dossier aangelegd.

<https://www.lc.nl/dossier/terugkeer-joodse-kinderen>

Het project zelf is bereikbaar via:

www.joodsekinderen.nl en info@joodsekinderen.nl

Chaya Brasz

SJOA

Overleven van de Sjoa in Nederland

In deze periode, tussen de Internationale Herdenkingsdag voor de Holocaust en de herdenking van de Sjoa in Israël op 21 april is er nogal wat vraag naar sprekers die zelf de Sjoa hebben meegemaakt, voor scholen en andere groepen. De overlevenden zijn nu zo langzamerhand ook een dagje ouder, deze groep slinkt met de dag en wij zijn niet allemaal meer in staat om onze ervaringen op een duidelijke manier over te brengen op een publiek dat soms slechts heel weinig over dit onderwerp weet. De laatste jaren treed ik wat vaker op in dit circuit, nu als vast duo met Annelien, mijn echtgenote, die een ander en positiever geluid kan laten horen over deze tijd van verschrikking.

In deze sfeer bedacht ik mij dat ik weinig weet van de getallen en overlevingskansen bij onderduik en concentratiekampen. We kennen allen de globale getallen voor het Nederlandse Jodendom: in 1940 waren er zo'n 140.000 Joden in Nederland; na de oorlog was het getal geslonken tot 36.000 – 25 procent overlevenden. Het hoogste percentage uitgeroeide Joden van heel West-Europa.

Degenen onder de Joden die na de bevrijding in Nederland de draad weer oppakten, vallen in twee groepen uiteen: zij die de oorlog doorbrachten in bezet Nederland en zij die weggevoerd werden en terugkeerden. De getallen van teruggekeerden zijn nogal verschillend – volgens Google zouden ongeveer 12.000 personen concentratiekampen overleefd hebben, mogelijk is dat inclusief niet-Joden. Loe de Jong noemt een getal van 5.200. Hij staft dat met exacte gegevens van mensen die rechtstreeks naar Nederland terugkeerden uit de kampen, inclusief de kleine groepen 'uitgewisselden' gedurende de oorlog. Voor Bergen-Belsen zijn het 2000 personen, die terug keerden, waarvan 1800 via Tröbitz en 200 via Maagdenburg. Voor Theresiënstadt gaat het over 1500. Ik zie de gegevens van De Jong als beter onderbouwd dan de hogere getallen.

Over onderduik is ook geen overeenstemming. Globaal wordt een getal van 25.000 overlevenden gehanteerd, maar De Jong spreekt van 16.000. Hij vult dat getal dan aan met andere gegevens, waaruit blijkt dat het van belang is hoe je naar de manier van overleven kijkt: 10.000 overleefden als gemengd gehuwden, 3.000 zijn door Calmeyer 'ontjoodst', 1.100 protestants gedoopte Joden, 3.000 tijdig Nederland ontvlucht, en 900 overlevenden, achtergebleven in Westerbork, nadat de transporten gestopt waren in september 1944.

Het onderwerp onderduik is een hoofdstuk apart. Er waren veel meer onderduikers dan alleen Joden: anderen doken onder wegens illegale activiteiten, ontwijken van de Arbeitseinsatz en nog andere goede redenen. Er doen getallen de ronde van tussen 300.000 en 360.000 onderduikers in de laatste oorlogsjaren – dat is een enorm aantal bij een bevolking van rond negen miljoen. Jaap Cohen geeft een getal van 28.000 ondergedoken Joden. Daarvan zouden 12.000 gearresteerd zijn, hoofdzakelijk door verraad. En dat stemt precies overeen met De Jong's aantal overlevenden uit de onderduik. Elma Verhey noemde speciaal het onderwerp van de overlevende kinderen: 4 à 6,000, vooral dankzij onderduik.

Al deze getallen leiden tot de conclusie dat de rest van het vernietigde Nederlandse Jodendom, rond de 102.000 mensen, in de kampen hun dood hebben gevonden.

Op grond van deze getallen is het moeilijk om tot een uitspraak te komen, maar een van de auteurs stelt dat een Jood een zestig maal grotere overlevingskans had door onder te duiken dan uit een kamp levend terug te komen. Dat is een fors getal, dat aan het denken zet.

Hoe leg je dit alles uit aan Israëlische kinderen?

Eldad Kisch

EEN BIJZONDERE BOEKPRESENTATIE IN JERUZALEM

Enige tijd geleden ontving ik een uitnodiging voor een boekpresentatie van het Centrum voor Onderzoek naar de Geschiedenis der Nederlandse Joden in Jeruzalem. Het boek, dat gepresenteerd zou worden had als onderwerp de Joodse jeugdverenigingen over het tijdperk van 1945 tot 1965. Dat was tot 1953 de periode, dat ik nog in Nederland verbleef en daadwerkelijk deelnam aan de activiteiten van de jeugdbewegingen als lid en organisator.

Begrijpelijkerwijs was ik dus zeer geïnteresseerd daar aanwezig te zijn en André Boers bleek bereid – vanwege mijn fysieke toestand - me thuis op te halen. Zo kwamen we die donderdag, 13 februari, ruim op tijd op de plaats van bestemming aan.

André opende, als voorzitter van het Centrum, de avond voor een stampvolle zaal met veel grijze 'koppen'. Na hem spraken nog diverse mensen en ook de schrijvers van het boek, dat als naam kreeg 'Veerkracht, de (her)oprichting van de Joodse jeugdbewegingen in Nederland 1945-1965'. Het is geschreven door Manfred Gerstenfeld en zijn vaste medewerkster Wendy Cohen-Wierda, die enige jaren geleden ook alle ruim zeventig interviews afnam, waarvan

een beperkt aantal in hun geheel is opgenomen. Het boek is gewijd aan de herinnering van Marianne Gerstenfeld-Schwarz z.l., echtgenote van Manfred, die zeer actief was in de jeugdbewegingen.

Wendy gaf een kort verslag over haar eigen achtergrond en vertelde hoe ze, getrouwd met een Israëliëse man, als secretaresse terecht kwam bij Manfred, wat uitliep op samenwerken aan dit zeer specifieke boek. Ze vertelde dit op een buitengewoon prettige manier, die heel sympathiek bij de aanwezigen overkwam. Tussen de sprekers door was er een muzikale omlijsting, samengesteld door Rob Coopman, in de vorm van liedjes uit de besproken periode. De aanwezigen zongen uit volle borst mee, terwijl de tekst op een scherm verscheen.

Het was een interessante bijeenkomst waarbij veel aanwezigen elkaar na jaren nog eens terugzagen, hetgeen een speciale sfeer gaf. Gelukkig verliep de terugweg vlot en werd ik moe, maar voldaan, na deze prettige avond weer veilig thuis afgezet.

Riek Levie

Geïnterviewden – of hun plaatsvervangers – kregen een boek cadeau. V.l.n.r. Pinchas Bar Efrat, Ilana Drukker, Miriam Bolle, Riek Levie, Elly Maoz (foto: Greet Coopman)

VIJFTIG JAAR PALESTINA KOMITEE – ONTKENNEN, GOEDPRATEN, MEEDOEN

Kees Broer stelt in de inleiding van zijn boek al duidelijk wat hij onderzoekt, namelijk: hoe gaan leden van het Nederlandse Palestina Komitee (NPK) om met geweld van Palestijnse terreurgroepen. Aan de hand van de terroristische aanslagen die gepleegd zijn door de verschillende Palestijnse terreurorganisaties in Europa en Israël sinds de oprichting van het NPK probeert Broer de uitingen van het NPK in de volgende schematische indeling onder te brengen en te analyseren: afwijzen; ontkennen; 'maar-zeggen'; ondersteunen en meedoen.

Kees Broer studeerde culturele antropologie aan de Vrije Universiteit en deed onderzoek naar lokale politieke veranderingen in Tunesische en Algerijnse dorpsgemeenschappen. In 2005 startte hij het blog Keesjemaduraatje en schreef over terrorisme, Israël en kraken. Sinds 2010 doet hij op eigen initiatief onderzoek naar pro-Palestijnse bewegingen in Nederland en is daarom vaak bij demonstraties en bijeenkomsten aanwezig.

In de woorden van Broer: "In dit boek wordt geen oplossing voor het conflict in het Midden Oosten gegeven." Zijn boek is gebaseerd op eigen observaties, het lezen van berichten en het bestuderen van het archief van het NPK.

Broer beschrijft ook hoe een landencomité zoals het NPK paste in de opkomst van een veranderend maatschappelijk denken in Nederland van de jaren zestig en zeventig. In die jaren ontwikkelden studenten een nieuwe visie op de wereld, waarin de rol van de VS werd bekritiseerd en in het algemeen tegen kolonisatie, oorlog en onderdrukking werd geprotesteerd. De westerse leefwijze- en visie op de wereld werd ter discussie gesteld. Broer beweert dat solidariteit met de Palestijnen een breuk met de voorgaande generatie betekent, een breuk op religieus, strategisch en ook cultureel vlak.

Aanvankelijk krijgt het NPK weinig voet aan de grond. Nederland staat aan het eind van de jaren zestig, begin jaren zeventig nog achter Israël. Solidariteit met dat land wordt gezien als ereschuld. Het gebrek aan solidariteit

met Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog wil men op die manier vergeten.

De lobbyactiviteiten van het NPK hebben jarenlang een geringe invloed. De focus op het maatschappelijk middenveld heeft echter meer succes. Via universiteiten, buurthuizen en sociale academies wordt de boodschap van het PK verspreid. De publieke opinie is in de afgelopen vijftig jaar hierdoor wel beïnvloed, maar de invloed op het regeringsbeleid is beperkt. Aldus Broer.

Broer concludeert dat het NPK verbaal en publicitair steun geeft aan terreurorganisaties, maar niet zelf daadwerkelijk aan de strijd meedoet. De reputatie van (ex-)terroristen is een pré in de gelederen van het NPK. "Wel de show, niet het bloed. De activisten van het PK koketteren, ook nu nog, graag met ex-terroristen."

Was het NPK tot 1993 bijna de enige groepering die de Palestijnse guerrillastrijd steunde, in Nederland ontstaan na 2001 drie verschillende stromingen: de islamitische solidariteit met de Intifada, seculiere actiegroepen en diplomatieke steun door bekende Nederlanders zoals Dries van Agt, Greta Duisenberg, Frans Andriessen, Laurens Jan Brinkhorst en Hans van den Broek.

Het NPK steunde in de jaren zeventig en tachtig de eisen van Fatah en de PLO. Het lijkt dat na 2000 niet zozeer de vraag meer is óf pro-Palestijnse activisten het terroristische geweld steunen, maar meer wélke groepering of stroming gesteund wordt. In een interview uit 2008 antwoordt Wim Lankamp onverholen op de vraag of een zelfmoordaanslag als legitiem wapen beschouwd kan worden: "De Palestijnen hebben nu eenmaal geen eigen strijdkrachten. Ze zijn soms aangewezen op verzet door middel van guerrillatechnieken."

De conclusie die Broer trekt uit de recente tien jaar van publicaties van het NPK is dat de keuze PLO of Hamas geen rol meer schijnt te spelen. "Het is een grote Palestijnse soep voor en door alleseters geworden."

Het is een gemakkelijk lezend boek, met veel interessante feiten en weetjes. Jammer dat het doorspekt is met zoveel spellingsfouten.

Manfred Gerstenfeld

Het boek: Kees Broer, Vijftig jaar Palestina Komitee – ontkennen, goedpraten, meedoen. Uitg. Brave New Books, 9789402199017, 177 blz. 2019. Adviesprijs € 21,95.

ONDERDUIKEN IN DEVENTER

Het was Ben Noach, die een boek over onderduiken ter bespreking opstuurde aan de redactie van Aleh. Onder de veelzeggende titel 'Moed en mededogen' gaat dat rijk geïllustreerde boek specifiek over onderduiken in Deventer, waar ook hijzelf – als kind – de bezetting in de onderduik overleefde. Een gedetailleerde micro-geschiedenis van dat ene stadje waar alle problemen van de macro-geschiedenis van het onderduiken door Joden tijdens de oorlogsjaren in voorkomen. Het boek beschrijft 56 panden, circa 0,5% van alle huizen in het Deventer van toen. Het gaat bovendien over onderduiken in de stad, iets anders dan op het platteland.

De panden zijn – voor zover ze nog bestonden – allemaal gefotografeerd en hun locatie is op nauwkeurige kaartjes terug te vinden, ondanks het feit dat de adressen of straatnamen na de oorlog door de gemeente Deventer weleens zijn

veranderd. Aan die foto's valt meteen de veelsoortigheid van de woningen op. Zowel grote vrijstaande huizen als eenvoudige woningen komen er in voor, rijtjeshuizen met burens aan alle kanten. Het ging meestal om eenvoudige mensen in heel gewone stadswoningen. De kaartjes nodigen uit tot een tocht langs die woningen, zoals in meerdere plaatsen in Nederland om educatieve redenen wel met scholieren wordt gedaan, die dan over een of meer van die onderduikplaatsen een werkstuk schrijven. Ik ging niet na of dat in Deventer ook gebeurt maar het is een goede manier van onderwijzen van de Sjoa aan opgroeiende kinderen.

Auteur van dit boek is Hans van Beeck (1932), die als neuroloog ruim dertig jaar werkte in het Deventer Ziekenhuis. Hij was bovendien 25 jaar bestuurslid van de Stichting Oud Deventer en dus zeer betrokken bij de geschiedenis van Deventer. Hij kwam op het idee om de onderduikadressen en de verhalen er achter te beschrijven, nadat hij met een vriend liep te wandelen door een buurt waar deze man, Martin Meijer, was opgegroeid. Meijer stopte voor een hoekhuis en wees naar het dak. Daar boven hadden zeven Joodse onderduikers onder het dak gezeten, zo wist hij te vertellen. Later diezelfde maand kwam Van Beeck bij toeval in contact met Ben Noach. Het was de eerste keer dat hij een Jood ontmoette, die dankzij onderduik in 'onze stad' de oorlogsjaren had overleefd. Het boek eindigt met wat Van Beeck na die twee ontmoetingen dacht: "De Jodenonderduik verdient een plaats in de geschiedschrijving van onze stad" (p. 117). Dat idee is met dit boek zeker verwezenlijkt.

De onderduik is eigenlijk een heel moeilijk onderwerp. Een korte logeerpunt van kennissen vereist al enorm veel aanpassing van beide kanten. Bij onderduiken mag je daar een heleboel factoren bij optellen. In de meeste gevallen kende men elkaar helemaal niet, waren er culturele en milieu-verschillen, de mensen konden niet naar buiten en er was voor alle betrokkenen groot gevaar aan verbonden. Levensgevaar.

En toch waren er mensen die het deden. Belangrijk is het om te bedenken dat gedurende de hele oorlog mensen dachten dat het nog hooguit een paar weken of misschien maanden kon duren. Uiteindelijk zat men soms jaren bij elkaar, zonder duidelijkheid over de afloop, uitzichtloos. Spanningen waren er zeker. Een tragisch geval was in dit boek een familie die voor geld onderdook en toen alles te lang duurde bij het opraken daarvan, op straat kwam te

staan en van adres naar adres zwierf. Toch kwamen er bij dit onderzoek maar twee gevallen tevoorschijn waarbij sprake was van een onhoudbare situatie. Dan was een andere oplossing noodzakelijk. Huis voor huis beschreef Van Beeck de problemen, ook de burens er omheen en andere betrokkenen. NSB-ers die hun mond hielden maar ook verraad konden plegen, zes 'goede' agenten in een 54 mannen tellend plaatselijk politiecorps, die waarschuwden tegen gevaar. Ook de onderduikers zelf trekken de aandacht. Ze waren soms zelf bewoners van Deventer, maar heel wat anderen kwamen van ver, uit Amsterdam, Haarlem en elders. Bijzondere mensen waren erbij en behalve de Deventer familie Noach ook andere bekenden, zoals een driejarige Leni Bollegraaf uit Oss, die wij later in de Irgoen Olei Holland jaren lang hebben gekend als hoofd van het IOH-kantoor, Leni Dvir (Dasberg).

Van Beeck slaagde erin de geschiedenissen van de huizen en de daarbij betrokken personen vooral uit mondelinge bron te reconstrueren. Hij deelde de adressen in twee soorten in: Bij families die deel uitmaakten van het verzet, waar dan soms wapens en munitie in huis waren en extra risico's van ontdekking bestond; en adressen, die iets minder enerverend waren, soms zelfs saai. Die waren van mensen die hun verzet uitsluitend tot uitdrukking brachten in het verbergen van Joden en daar waren ze dan ook heel consciëntieus in. Uit beide groepen onderduikverschaffers zijn mensen om het leven gekomen, meestal een vader uit het gezin of een zoon. Ook onder de onderduikers zelf waren mensen die het einde van de bezetting niet haalden.

Het boek is overzichtelijk, vol foto's en dwarsverbanden tussen verschillende adressen, spannende gedeeltes, anecdotes ook. Tot slot besteedt Van Beeck aandacht aan de erkenning van na de oorlog via het planten van bomen en de Yad Vashem erkenning als 'Rechtvaardigen onder de Volken'.

Wie internet heeft kan veel van wat hier is omschreven terugvinden op de website www.underduikhuizenvoorjodenindeventer.nl

Chaya Brasz

Hans van Beeck, Moed en mededogen;
Onderduikhuizen voor Joden in Deventer 1942-1945
(1918 Deventer, ISBN 978 90 903 10909).

KLOMPEN EN KAMELEN

Het boek *Klomp en Kamelen* heeft niet alleen een kostelijke titel en een leuke omslag, maar is ook wat de inhoud betreft een verrukkelijk boek geworden. Het gaat om 48 korte verhalen die door 30 auteurs zijn geschreven over “leven en overleven in Israël”. Veel van die verhalen gaan over herkenbare situaties, ze zijn levensecht, grappig, soms ook verdrietig en tragisch. Politiek werd gemedan als onderwerp, al is het er hier en daar toch wel (hoe kan dat anders?). Een enkeling ging terug naar Nederland. Sommige auteurs komen enkele malen aan het woord, zoals Abel de Jong. In die gevallen is sprake van ontwikkeling, verschillende tijdvakken na hun Alia of na hun ‘gewone verhuizing’ naar Israël.

Het boek is grensoverschrijdend. Het trekt zich niets aan van de omlijning van specifieke groepen, zoals pupillen van de zionistische jeugdbeweging, die dan via hun vroegere organisatie zijn teruggezocht. Dat is een aanpak, die ons binnen IOH-kringen overbekend is. We doen veel aan het georganiseerd stilstaan bij ons verleden rond overbekende, steeds terugkerende thema’s. Die herinneringscultuur hoort bij ons, is nuttig en goed, maar dit boek onderscheidt zich daar hevig van. Als een frisse wind. Wakker geschreven vanuit het hier en nu. Het gaat niet om groepen met onderlinge verenigingsbanden, maar om spontaan gevonden individuen, mensen van alle leeftijden, die op oproepen hebben gereageerd, ieder vanuit zijn of haar eigen achtergrond. Er komen daardoor juist ook aardig wat mensen in voor, waar we meestal niet zo veel over horen. Zonder onderscheid, heel wat niet-Joden ook, die toevallig of minder toevallig in Israël zijn terechtgekomen. Zo staat het ook in de inleiding: “Ze kwamen als Nederlanders voor werk, studie, vakantie, familiebezoek of immigratie.”

Wat doet Nederlanders besluiten naar Israël te emigreren? Eindredacteur Robert Barzelay: “Voor Joodse Nederlanders kan de reden religieus zijn, of uit zionistische overwegingen, of gewoon omdat ze Joods zijn en zich in Israël meer thuis voelen.” Hij verwijst verder naar groeiend antisemitisme in Europa en: “Ook verscheidene christelijke en niet-gelovige Nederlanders hebben de stap genomen om in Israël te komen wonen.” Dit met inbegrip van de Suikerfeest vierende Marijke (Maruan) Agbaria, getrouwd met een Israëliische Palestijn (of Palestijnse Israëliër?) en wonend in Wadi Ara. Israëliische Arabieren vormen ruim 20% van onze bevolking en huwelijken met Nederlanders komen ook in die bevolkingsgroep voor. Simon Hammelburg, die een voorwoord schreef, noemde deze veelkleurigheid “een prachtige schakering van observaties door mensen met uiteenlopende levensstijlen en opvattingen. Het leven in de kibboets verschilt van dat in de metropool Tel Aviv, het beeldschone Jeruzalem of een dorpje op de westelijke Jordaanoever.”

KLOMPEN & KAMELEN

48 korte verhalen door 30 auteurs,
over leven en overleven in Israël

De samenstellers van het boek zijn de aan Aleh-lezers welbekende Ya'akov Almor en Robert Barzelay, aangevuld met Jim Hasenaar. Alle drie actieve (ex-)Nederlanders, die het boek zelf hebben gemaakt. Daar zijn ze aardig in geslaagd. Mooi – en tekenend voor hun instelling – is, dat ze zich ten doel stelden de netto-opbrengst van het boek te schenken aan twee hulporganisaties (IsrAID dat wereldwijd helpt bij humanitaire crises en Aleh de bekende Israëlische organisatie voor kinderen met lichamelijke of verstandelijke beperkingen).

Een andere activiteit die daar nog bij is gekomen, ging in januari 2020 in Nederland van start waar Robert Barzelay een 'boektoer' hield in het kader van Debat-bijeenkomsten onder leiding van Kemal Rijken van Jonet.nl. Behalve de presentatie van het boek Klompen en Kamelen stond het programma in het teken van vragen over Aliya (door Jonet geschreven als Aliya): "Aliya maken..?! Waarom maken mensen Aliya? Wat zijn de voor-en nadelen ervan? Hoe vergaat het Nederlanders in Israël? Waarom keren mensen terug? Waar komt Aliya vandaan en hoe is het ontstaan? En moeten Europese Joden allemaal naar Israël verhuizen omdat ze daar veiliger of beter af zouden zijn?"

Deze middagen/avonden vonden plaats in MerkAz Utrecht, Synagoge Folkingestraat Groningen, Liberaal Joodse Gemeente Amsterdam en Liberaal Joodse Gemeente Den Haag en ze bestonden uit interviews, panelgesprekken, korte video's en een gesprek met de zaal. Kemal Rijken was de moderator, de panelleden waren Frits Barend, Ronny Naftaniel, Hanneke Gelderblom, Brigitte Wielheesen, Awraham Meijers, Klaus Vink en via Skype vanuit Israël Michael Hess, Tuvit Shlomi, Gideon van der Sluis en Ya'akov Almor.

Hieruit blijkt wel, dat het een boek is, dat een heleboel teweeg brengt. Aanrader!

Chaya Brasz

Ya'akov Almor, Robert Barzelay en Jim Hasenaar, Klompen en Kamelen, 48 korte verhalen door 30 auteurs, over leven en overleven in Israël, (2019 GlobalStrategists BV, ISBN 978 90 903 14402). Voor € 21.- (incl. BTW en verzendkosten EU of Israël) te bestellen via website: <https://www.klompenenkamelen.com/>

In Israël: NIS 94.- (incl. Ma'am en verzendkosten in Israël) te bestellen via bankoverschrijving naar Bank Leumi, filiaal 948, rek.nr. 06149684 t.n.v. Ya'akov Almor onder vermelding van 1800. Email na betaling je naam, adres en telefoonnummer naar klompenenkamelen@globalstrategists.com

Te huur in centrum Netanya

Volledig nieuw, compleet gemeubileerd, zeer ruim

4-persoonsappartement. Groot terras, fantastisch ruim uitzicht over omgeving met zeezicht. Grote living. Twee slaapkamers, twee badkamers. Wifi, TV, overal airco. Inpandige garage met eigen parkeerplaats, alle faciliteiten aanwezig, shabat lift. Te huur per week (excl. schoonmaak): regulier € 350, Jomtov + zomermaanden € 500.

Karindeleeuw1@gmail.com +31641371874

Bruijloft in Bar'am

In 1988 maakten we onze eerste Alia en vestigden ons in Amirim, een dorp van vegetariërs in de bergen van Opper-Galilea. Tijdens een van onze verkenningsstochten in de omgeving kwamen we in het afgelegen Bar'am terecht, in het Arabisch Bir'am, boven op de grens met Libanon. Volkomen onwetend kwamen we aan op een heuvel die volstond met schilderachtige ruïnes die overwoekerd waren met slingerplanten en bomen. We meenden met een antiek dorp van doen te hebben, een gevoel dat nog werd versterkt toen we de prachtige resten van een zesde-eeuwse synagoge ontdekten. We raakten echter in de war toen we niet ver daarvan af een kerkje zagen, helemaal gaaf en nog zichtbaar in gebruik. In de toren hing een grote bronzen klok. Later vonden we buiten het dorp een moderne, goed onderhouden begraafplaats waar zo te zien nog recent begrafenissen hadden plaatsgevonden. Ik begreep er niets van.

Niet lang daarna ontmoette ik in mijn praktijk een Arabisch-christelijke man die vertelde dat hij oorspronkelijk uit Bar'am kwam. Ik meende eerst te begrijpen dat hij sprak over de gelijknamige kibboets niet ver van het antieke dorp. "Nee – zei hij – ik kom uit het dorp". Toen vertelde hij het verhaal van zijn dorp dat in 1950 door het Israëlische leger verwoest was. Ik wist inmiddels dat tijdens de Onafhankelijkheidsoorlog meer dan 500 kleine Arabische dorpen in het land hetzelfde lot hadden ondergaan. Als ik daar iemand op aansprak, werd dat meestal afgedaan met "oorlog is oorlog". Maar mij werd allengs duidelijk, toen deze man zijn verhaal vertelde, dat dit dorp wel een uitzondering op die andere dorpen vormde.

Tijdens de oorlog was een eenheid van de IDF het dorp binnengekomen. De commandant sprak met de priester van dit dorp van Melkitische christenen dat het om strategische redenen nodig was dat de bevolking het dorp voor een aantal weken moest verlaten. De priester stemde toe en de afspraak, dat zij na die tijd konden terugkeren en het dorp in goede orde zou blijven, werd door de commandant getekend. De priester wist de bewoners te overtuigen en omdat het nog mooi weer was trokken zij naar de grotten in de omgeving om daar tijdelijk onderdak te vinden. Toen die periode van drie weken afgelopen was, werd hen bericht dat zij nog niet konden terugkeren. Toen het ging regenen en het kil werd in de grotten, is een schaapsherder stiekem gaan inspecteren in het dorp en constateerde tot zijn grote schrik dat de huizen geplunderd waren, dieren hongerig rondliepen. De bewoners zijn toen en masse teruggekeerd, zwaaiend met het contract, maar de commandant liet ze weggagen. Ook de naburige kibboets zette alles in om hem te overtuigen, de mensen naar hun huizen te laten terugkeren. Tevergeefs: afspraak of niet, ze mochten niet meer terug.

Elke poging erna, die werd ondernomen om terug te keren, werd in de kiem gesmoord. Men kreeg het advies onderdak te zoeken in het naburige Gush Halav (Jish) dat tot opvangdorp was 'gebombardeerd'. Om alle pogingen terug te keren de kop in te drukken werd het dorp vernield. Dat deed men door het watervat met springstof te vullen, dat midden in de kamer te zetten en te ontsteken; het effect was dan dat het dak eraf vloog. De elementen zouden vanzelf het werk dan afmaken.

De bewoners lieten het er niet bij zitten. Ze togen naar het Hooggerechtshof en toonden het contract. De rechter gaf de bewoners gelijk en triomfantelijk waren ze naar het dorp teruggekeerd, alwaar het leger hen opwachtte en vervolgens weer wegjoeg. Maar ze lieten zich niet ontmoedigen en keerden elk jaar terug, gevolgd door dezelfde procedure van het leger. Dat zich dus kennelijk niets van de uitspraak van de hoogste rechter aantrekt...

Tot op de dag van vandaag gebeurt dat. In de opgeknapte ruïne van de oude school slaat men kleine tentjes op; er is een keuken ingericht, buiten lopen zelfs kippen rond en er is een klein akkertje voor het kweken van kruiden. Daar wordt gebruik van gemaakt om de bezoekers warme kruidenthee te serveren met koek terwijl intussen de geschiedenis van het dorp wordt verteld. Maar ook zij zijn weer weggejaagd, de kippen zijn verdwenen.

Maar men blijft actief. Nu al zeventig jaar lang.

Onlangs ontmoette ik daar een vrouw, die druk bezig was in een ruïne van wat eens het huis van haar ouders was. Ze was bezig druivenbladeren te verzamelen van de ranken die onbelemmerd zich over de oude stenen kronkelen. Trots vertelde ze dat de staat Israël toestemming had gegeven hun oude taal, het Aramees, weer aan hun kinderen op school te onderwijzen. Maar een boze aannemer uit Haifa arriveerde in een glimmende SUV-auto en begon op mij te schelden: "Ook door jou moet ik toegang betalen om bij mijn eigen huis te komen!" Inmiddels is de plek immers een Nationaal Park geworden en moet je betalen om er in te kunnen..

Dat de mensen van Bar'am niet haatdragend zijn, maakten we mee toen we daar eens op een Sjabbat waren met een gast uit Nederland. We zagen veel auto's met linten en boeketten: een bruiloft! Door de opengeslagen deuren zagen we dat het kerkje stampvol was met net geklede mensen. Als snel hadden we door dat het een intellectueel gezelschap was, zoals later bleek: artsen, advocaten, ingenieurs. Rijzige mensen.

Een man kwam ons tegemoet en nodigde ons uit binnen te komen. We stelden ons voor. Abel, mijn man, werd aan de arm meegenomen naar de eerste rij voor het altaar, vlak bij een prachtig bruidspaar. De ereplaats. Oude heren bogen en knikten voor hem. We waren totaal perplex.

Na de huwelijksvoltrekking verliet de bruiloftsstoet het kerkje en beklom de trappen richting de

oude synagoge, de priester voorop. Tot mijn grote verbazing betraden ze het voorplein en begonnen een ommeegang te maken rond de oude synagoge, zevenmaal. Ineens begreep ik het. Die synagoge was eens het bedehuis van hun voorouders geweest! Toen de Byzantijnen in het land kwamen werd verordonneerd dat de Joden die Jezus als de masjiach beschouwden hun eigen, christelijke, kerkgebouw moesten bouwen, uiteraard in hun stijl. Noodgedwongen bouwden ze toen er vlak bij dan maar een nieuw bedehuis, maar bleven voor belangrijke momenten zoals een bruiloft terugkeren naar de synagoge, weliswaar niet binnen, maar buiten. Het respect dat ze aan Abel gaven, was in feite respect voor hun voorouders. De priester vertelde na afloop dat hij trots was, in de dienst nog steeds de gebeden van de Hogepriester in de Tempel te gebruiken.

Ruth de Jong

FASTEST CAR RENTAL SERVICE ON DUTCH AIRPORTS

- Easy pick-up and return
- No nonsense
- Unlimited mileage
- 100% all inclusive

www.bbllcarrental.com

KOFFIEPRAATJE

Koffie is een laatkomer in de geschiedenis, net als benzine en Cola, maar hij kan het lot van volkeren bepalen. Daar heeft Multatuli al over geschreven in 'Max Havelaar'. Mannen als Aristoteles, Dzhengis Khan, de apostel Mattheus (Mattitjahoe) en Rogier van der Weyden, of dames zoals St. Theresa en Jeanne d'Arc, kenden niet eens de geur van koffie. Ze hebben het dan ook niet ver gebracht.

Veel mensen denken vandaag dat ze niet zonder koffie kunnen bestaan. Anderen vinden zichzelf dapper en deugdzaam omdat ze zonder koffie toch kunnen bestaan. Waar het om koffie gaat, vindt ieder dat de ander ongelijk heeft. In de wijn is waarheid (in vino veritas), over koffie valt te twisten. In koffiedik is de toekomst te zien, maar niet de waarheid. Ieder land heeft zijn eigen humor en zijn eigen koffie. Nederland heeft de beste. Raar eigenlijk, want alle koffiebonen komen toch uit Zuid-Amerika, Indonesië en Afrika?

Het woord koffie is verbasterd van het Arabische kahweh. In het Hebreeuws heet het kaffe en het rijmt op jaffe = mooi. In Israel worden zes soorten koffie geschonken.

1. **Zwarte koffie** (kaffe sjachor): een schepje fijngemalen oriëntaalse (donkergeroosterde) koffie in een glas (nooit een kop!), waar je heet water op giet en wacht tot het bezinkt. Het wordt ook spuugkoffie genoemd (kaffe tfoe) vanwege de laatste slok, die – als je niet oppast – dit geluid ontlokt. Zwarte koffie is koffie in oervorm, zoals de Neanderthalers hem zouden drinken als ze koffieserviezen hadden. Het is de stamlafenis van arbeiders, zakenlieden en niksdoeners. Als je het niet schenkt bij een eerste kennismaking, dan heeft de zaak weinig kans. Zwarte koffie hoort zwart; melk of room zijn even ondenkbaar als mosterd of mayonaise, maar dit schijnen ze in de kantines van Tsahal (Israel Defence Forces) niet te weten.

Kinderen en Nederlanders haten deze zwarte koffie. Ik ook. Niet te verwarren, zoals de toeristen onder die Nederlanders doen, met gewone koffie zonder melk; die heet hier Americano.

2. **Kaffe filter:** opschenk-koffie, grof gemalen, in zeefje of filter, alleen drinkbaar als het van Colombiaanse koffie is. Je kunt hem ook van bijna zwartgeroosterde Italiaanse koffie maken maar dan wordt het een medicijn, in smaak en functie. Weinig studenten zouden door hun examens komen en weinig generaals zouden oorlogen winnen zonder zwaar gebruik van deze vloeistof.

Een variant op de kaffe filter zijn de plastic doorloperstjes, fabrikaat Rombouts. Als je tijdens de pauze van een concert of toneelstuk even koffie gaat halen aan het buffet, dan krijg je zo'n dop op een kopje, met het hete water al opgeschonken. Bij de eerste bel is de waterstand nog even hoog, dus ga je fanatiek roeren. Bij de tweede bel is er een bres geslagen in de bodem en heb je een kop vol hete modder, de waterspiegel glimlacht je tegen. Niet erg, het is toch niet veel zaaks!

3. **Espresso:** dat is de goeie ouwe Italiano, die als hete lava erupteert uit een grote stoommachine die draconissimo rook spuit. Vroeger kreeg je een royaal kopje vol maar inmiddels is uitgelekt, dat in Italië de espresso nauwelijks een vingerhoedje vult, en caféhouders volgen graag het zuinige voorbeeld; aan winst verlies je nooit.

Waarschuwing: vaak maken ze de espresso van oriëntaalse koffie maar dat ruik je al bij de ingang, dus wegwezen. Een tip: in Griekenland noemen ze espresso een glaasje poederkoffie waarop ze heet water schenken uit een espressomachine.

4. **Nescafe:** zo noemen ze iedere oploskoffie, in poeder- of kristalvorm of zomaar klonten. Het is een uitvinding van koffiehaters, speciaal bedacht voor luie mensen die haast hebben. Als je iemand Nescafe aanbiedt, doe het dan schuldbewust en verlegen, of vertel erbij dat het een heel duur merk is en dat het echt zo lekker is als koffie enzovoort. Wees voorbereid op de achterdochtige vraag: "Je hebt toch wel melk, he?" Want Nescafe zonder melk is net zo ondenkbaar als zwarte koffie met melk (zoals in Holland wordt poederkoffie algemeen genoemd naar het Zwitserse product van Nestlé, maar de meesten hier denken bovendien dat Nescafe 'wonderkoffie' betekent, dus niet alleen wanneer ze Nissim heten).

Nescafe is een goed middel om de onbemiddelde toerist af te schrikken, of tenminste onvatbaar te maken voor een tweede bezoek. Deze toerist verblijft in zuinige hotels waar de ochtendkoffie bestaat uit een metaalachtig zakje, dat alleen met een vork is open te prikken. Vervolgens hard trekken, want voor loon moet gewerkt worden. Dan springt dat zakje ineens woest open en een asregen van Nescafe daalt zachtens neder op tafelkleed en zomerbloes. Ga even thee halen.

5. **Kaffe hafoech:** dit is een soort 'koffie verkeerd' of café au lait. Een glas of beker met koffie-extract en dan een sloot melk erin. Hier te lande wordt deze melk via een espresso-hulpapparaat tot een soort wildschuimend zeepsop opgespoten en als een klodder in je kop gemikt. Drinken helpt niet. Tot meer dan de helft zul je lauw melkschuim moeten slobberen. Een verzoek om gewone melk uit een kannetje zal niet begrepen worden – kaffe hafoech zonder schuimkop? Krentenbrood zonder krenten?

Waarschuwing: Vaak, als je capuccino bestelt, krijg je kaffe hafoech voorgeschoteld. Men kent het verschil niet of denkt dat klant het verschil niet kent.

6. **Toerki** (Turkse koffie): dit is een drank die van koffie gebrouwen wordt maar anders is dan wat Nederlanders onder koffie verstaan. Dit weet niet iedereen die zorgeloos zegt: "Ja, schenk maar in" en vervolgens zijn koffiewereld ziet veranderen. Deze koffie heet ook Arabische, Griekse of findzjan-koffie.

Toerki maak je door verse fijngemalen koffie in een steelkokertje met kokend water te storten, dat niet meer op het vuur staat, en het tot driemaal te laten opkoken, het schuim erin te roeren en drie minuten te laten bezinken. De koffie hoort gekruid te zijn. Bruikbaar zijn peper, kaneel en muskaat

maar verreweg het populairste is cardamon, dat in Arabisch en Hebreeuws 'hel' wordt genoemd. Toerki schenk je – liefst tot driemaal toe – in kleine kopjes.

7. Behalve de zes bovengenoemde koffies zijn er nog speciale koffie-gevallen, zoals zetkoffie, Irish Coffee, Kaffee mit Schlagsahne, koffie uit de muur en zelfs een Braziliaans kooksel van hete melk op grofkorrelig maaisel geschonken – een subiet middel tegen koude rillingen.

Koffie dient in het vriesvak bewaard te worden.

Koffie mag niet worden opgewarmd.

Koffie is niet verslavend, maar ik kan er niet buiten.

Dit was mijn koffiepraatje, sipoeer kaffe.

Jaffe?

Hamar Perath

Cadeautjes

Ik krijg vaak een cadeautje. Bijvoorbeeld ter gelegenheid van een bijzondere dag, zoals mijn verjaardag of een al dan niet Joodse feestdag. Ook wel als dank voor bewezen diensten aan de gemeenschap, zoals in de functie van bestuurslid, dan wel voor persoonlijke diensten. Voorbeeld van dat laatste: therapeutische behandelingen van sport- en andere vrienden, zonder betaling. En dan zijn er, behalve de cadeautjes, de vele al dan niet ingelijste diploma's van erkentelijkheid, maar daar wil ik verder niet op ingaan.

Wij zijn hier in Israël veel royaler met dit alles dan in Nederland. Toch heb ik in Nederland ook wel eens een keer een cadeautje gekregen. Van de burgemeester in mijn woonplaats, ter gelegenheid van mijn vertrek naar Israël. Ik had daar de functie van secretaris van de sportraad bekleed. De burgemeester vond dat te weinig voor Oranje-Nassau, maar te veel voor niets. En dus kreeg ik de gemeentelijke stropdas als cadeautje. De burgemeester wist wel, dat men in Israël geen das draagt – na mijn Alia merkte ik, dat dat niet helemaal juist was – maar dan moest ik hem maar aan de muur hangen. Verder ben ik ter gelegenheid van mijn pensionering bij IBM Nederland zeer goed bedeed.

Maar nu over de cadeautjes in Israël. Want daar gaat het in deze bijdrage toch om. Heel veel cadeautjes hebben betrekking op mijn huishouding. Zoals de vele slabakken en bierpullen. Ik eet heel weinig sla, vanwege een dieet, en één klein schaaltje zou voldoende zijn. Ik drink weinig bier en dat geldt ook voor mijn gasten. Nauwelijks meer te tellen is de hoeveelheid drinkbekers. Sommigen met een leuke spreuk of een aardig gezicht. Maar ik heb ook gewone plastic limonadeglazen gekregen.

Vele van deze cadeautjes zijn geschikt "zum Weiterschenken". Deze uitdrukking is van mijn schoonmoeder z.l. afkomstig en blijkt in Duitsland niet te worden gebruikt. Moeilijker is dat weiterschenken met allerlei verlichtingsprulletjes en met de vele theelepeltjes. Leuk als souvenir, maar ik kan slechts één kopje thee tegelijk drinken. Het aantal sleutelhangers is al nauwelijks meer te tellen en ik heb er echt niet meer dan twee nodig. En dan zijn er ook nog allerlei spirituele kettinkjes. Verder krijg ik talloze stickers voor op de ijskast. Goed bedoeld, en ik waardeer dat als gebaar. Maar ik kan er niets mee.

Verder zijn er nog volkomen onbruikbare spullen. Laatst kreeg ik een fraaie klok. Het uurwerk was echter kapot en mijn horlogemaker zag geen kans dat te repareren. Vervangen lukte ook niet, dus heb ik de klok maar weggegooid. Ook de boeken die ik krijg lees ik niet allemaal.

Men kan mij blij maken met een fles lekkere wijn, en met chocolaatjes, maar soms wordt geen rekening gehouden met een dieet waar ik mij aan moet houden. Moeilijker wordt het met persoonlijke cadeautjes. Reukwater kan lekker ruiken, maar dat wil dan nog niet zeggen dat dat bij mijn persoon past. Jammer van het geld. Nog kritischer ligt dat met deodorant. Ik transpireer zeer weinig, zelfs met sport. Toch gebruik ik in de zomer soms graag deodorant, maar ik wil dan alleen Fa SPORT en niets anders.

Een enkele keer krijg ik een shirt cadeau, en dat is altijd wel een schot in de roos. Ik kan me voorstellen, dat de aankoop veel aandacht heeft gekost. Andere kleren zijn in de regel geen succes. En wie niets anders weet, en iets niet blijvends wil schenken, kan heel goed een bloemetje meebrengen.

Er zijn personen, die altijd een bruikbaar cadeautje meebrengen, waar ik zelf veel plezier van heb, en anderen hebben daar geen aanleg en begrip voor. In dit verband vraag ik mij af, of ik zelf altijd de juiste cadeautjes geef...

Refael David

Eind januari presenteerde de Amerikaanse president Trump zijn langverwachte vredesplan. Niet alleen de Palestijnen waren not amused. Ook een grote meerderheid van de Tweede Kamer vindt het geen goed plan. Minister Blok van Buitenlandse Zaken is het eens met Eurocommissaris Joseph Borrell die meent dat het plan belangrijke internationaal overeengekomen parameters schendt en zich zorgen maakt over de annexatie van de Jordaanvallei door Israël.

Nederlandse reacties op vredesplan Trump

Eind januari presenteerde de Amerikaanse president Trump zijn langverwachte vredesplan. Niet alleen de Palestijnen waren not amused. Ook een grote meerderheid van de Tweede Kamer vindt het geen goed plan. Minister Blok van Buitenlandse Zaken is het eens met Eurocommissaris Joseph Borrell die meent dat het plan belangrijke internationaal overeengekomen parameters schendt. Tevens maakt hij zich zorgen over de annexatie van de Jordaanvallei door Israël. Blok ziet er wel een aanleiding in voor de partijen om weer om de tafel te gaan zitten. Dit gebeurde lange tijd niet in afwachting van het vredesplan van Trump, en nu dat er is vervalt dat argument, zo redeneert Blok. Ook vindt hij dat de EU een actievere rol moet spelen. Zijn eigen VVD was in de Kamer ook behoorlijk kritisch over het plan. Sven Koopmans noemde het een 'Trumpiaans maximalistisch openingsbod' en zei dat beide partijen nog een lange weg te gaan hebben. Volgens de linkse partijen is het

plan ongebalanceerd en eenzijdig en zelfs illegaal omdat het tegen het internationale recht zou indruisen. Het zou daarbij de kansen op vrede juist verkleinen. Alleen de kleine christelijke partijen waren voorzichtig positief en wilden het 'een kans geven'.

Nederlands beleid tegenover BDS en antisemitisme

Eerder in januari had minister Blok in antwoord op Kamervragen van Kunahan Kuzu (Denk) geantwoord dat oproepen tot 'Boycott, Divestment and Sanctions' (BDS) onder de vrijheid van meningsuiting valt en dat deze beschermd moet worden. De aanleiding voor de Kamervragen was een voorgenomen optreden van de Nederlandse ambassadeur in Israël op een conferentie van NGO Monitor afgelopen december. Volgens Kuzu is NGO Monitor een drijvende kracht achter het 'doelbewust verkleinen' van de ruimte voor Israëlische en Palestijnse mensenrechtenorganisaties, zo meldt het CIDI. Minister Blok beaamde dit feitelijk in zijn reactie, waarin hij een onderzoek van de Policy Working Group citeert, dat stelt

▶▶▶ NEDERLAND

dat 'veel beschuldigingen van NGO Monitor gebaseerd zijn op selectief citeren, halve feiten en insinuaties maar niet noodzakelijkerwijs op harde bewijzen, ook al zijn niet alle beschuldigingen irrelevant of onwaar'. Deze beschuldigingen hebben volgens Blok 'bijgedragen aan een klimaat waarin mensenrechtenorganisaties onder toenemende druk zijn komen te staan'. Het is opvallend dat een VVD minister de opvatting van Denk wat dit betreft onderschrijft. Op de vraag van Kuzu: 'Herinnert u zich de harde kritiek in EU-verband op aanhoudende aantijgingen van dat ministerie dat de EU opruiing en terreur zou steunen en antisemitisme zou gedogen, waarover de EU heeft gezegd dat dergelijke beschuldigingen «ongegrond en onaanvaardbaar» zijn? Deelt u deze kritiek?', antwoordt Blok met een simpel 'ja'. Ook op de vraag: 'Herinnert u zich het volgende kabinetsstandpunt: «Het kabinet blijft benadrukken dat het van belang is om onderscheid te blijven maken tussen stellingname ten aanzien van het beleid van de Israëlische regering en antisemitisme. Dit is staand beleid dat het kabinet uitdraagt, zowel nationaal als internationaal»? volgt een kort 'ja'. Uit de antwoorden blijkt dat Nederland BDS ziet als een vorm van kritiek op het regeringsbeleid van Israël, en geeft Blok aan de zorgen te delen dat de IHRA definitie van antisemitisme wordt misbruikt om de vrijheid van meningsuiting te ondermijnen van personen en groepen die opkomen voor de rechten van de Palestijnen. Het feit dat organisaties de BDS-beweging ondersteunen is voor het kabinet geen afwijzingscriterium voor financiering van deze organisaties, voegt hij daaraan toe. Uiteraard zegt hij ook dat het kabinet tegen een boycot van Israël is en streeft naar versterking van de economische relaties met Israël binnen de grenzen van 1967. Ook hanteert het kabinet de strikte lijn dat Nederland geen activiteiten financiert die BDS tegen Israël propageren.

De BDS-beweging afficheert zich doorgaans als een campagne tegen de bezetting van de 'Palestijnse gebieden' en voor de rechten van Arabische burgers in Israël en de Palestijnse vluchtelingen. Het afwijzen van het

bestaansrecht van Israël als Joodse staat, gecombineerd met de eis van het 'recht op terugkeer' van de miljoenen nakomelingen van de Palestijnse vluchtelingen van 1948 naar Israël, maakt wel duidelijk dat men tegen de tweestatenoplossing en het recht op zelfbeschikking voor het Joodse volk is. De campagnes beperken zich ook niet tot Israëlische bedrijven en instellingen die in de 'bezette gebieden' opereren, maar kunnen iedere instantie of persoon treffen met een link naar de Israëlische overheid of landelijk opererende organisaties, zoals universiteiten, banken en publieke voorzieningen, inclusief Israëlische artiesten die in het buitenland optreden of buitenlandse artiesten die in Israël optreden, want alle samenwerking met- en positieve aandacht voor Israël wordt bestempeld als propaganda die van de bezetting afleidt.

Gestoeld op vermeende onvervreembare rechten, wijst de BDS-beweging onderhandelingen en een compromis met Israël af. Dit staat ook met zoveel woorden in de uitgangspunten van de BDS-beweging. Veel (met name Palestijnse) pro-BDS organisaties beschouwen geweld tegen Israël als legitieme vorm van verzet en sommigen hebben directe banden met mensen uit terreurgroepen. Bij veel BDS activiteiten hangt een antisemitische sfeer; met name de campussen in de VS zijn berucht. Joodse studenten worden er regelmatig geïntimideerd. Ook in Nederland zijn BDS promotoren geregeld over de schreef gegaan en overschreden de grens met antisemitisme. Dit is de laatste jaren bijvoorbeeld herhaaldelijk gebeurd bij de wekelijkse BDS demonstraties op de Dam. Het is onbegrijpelijk dat een Nederlandse minister van geen van deze zaken op de hoogte lijkt te zijn en niet lijkt te zien dat onder het mom van Israëlkritiek vaak heel andere sentimenten opborrelen. Dat er inderdaad mensen en organisaties zijn (waaronder zeker ook leden van de Israëlische regering en organisaties als NGO Monitor) die soms wat te makkelijk de antisemitisme kaart trekken wil niet zeggen dat het omgekeerde niet minstens zo'n serieus probleem is.

In Duitsland en Frankrijk wordt de link tussen BDS en antizionisme enerzijds en antisemitisme anderzijds wel gezien en benoemd. De Duitse Bondsdag nam afgelopen jaar een motie aan die BDS als een vorm van antisemitisme beschouwt, en de Franse president Macron noemde bij de Auschwitz herdenking afgelopen januari het ontkennen van Israël's bestaansrecht een vorm van antisemitisme. Ook nam het Franse parlement de IHRA definitie van antisemitisme over, waarin ook antizionisme als een vorm van antisemitisme wordt beschouwd. En onlangs heeft het Oostenrijkse parlement unaniem een motie aangenomen die de BDS beweging als antisemitisch bestempelt omdat zij het zelfbeschikkingsrecht van het Joodse volk ontkent. Die motie verbiedt de regering bovendien om antisemitische organisaties, waaronder BDS organisaties, te steunen via subsidies of anderszins. Opvallend is dat zowel in Duitsland als Oostenrijk ook de linkse partijen zich fel uitspreken tegen BDS en dit als antisemitisch bestempelen. De Duitse motie werd mede door de Grünen en de SPD ingediend. We moeten blijkbaar nog even geduld hebben voor bij onze regering en volksvertegenwoordigers deze inzichten wortel vatten. Wel uitte Nederland, sinds het vorig jaar lid werd van de VN Mensenrechtenraad, geregeld kritiek op de vooringenomenheid tegenover Israël van dit orgaan. Eind februari hekelde Blok in een toespraak agendapunt 7, het vaste agendapunt waarbij enkel Israël bekritiseerd wordt.

Vuurwerkverbod

Voor komende jaarwisseling komt er in Nederland een verbod op alle vuurpijlen en knalvuurwerk. Verschillende steden gaat dat echter niet ver genoeg en deze onderzoeken de mogelijkheid van een totaalverbod op vuurwerk. Een groot aantal burgemeesters pleitte hier al eerder voor. In Rotterdam en Apeldoorn is daartoe al besloten en ook Amsterdam werkt hieraan nadat de raad zich ervoor heeft uitgesproken. Er wordt al jaren gepraat over een (gedeeltelijk) verbod op consumentenvuurwerk en verschillende gemeenten hadden al vuurwerkvrije zones ingesteld. Afgelopen jaarwisseling waren er desondanks weer meer incidenten (ruim 9000 volgens de politie), met als dieptepunt een door vuurwerk veroorzaakte brand in een flat in Arnhem. Een vader en zijn vierjarig zoontje kwamen daarbij om. Ook worden vaker hulpverleners bestookt met vuurwerk. Het debat over vuurwerk is niet nieuw; al in de jaren '50 en '60, toen het consumentenvuurwerk onder invloed van Indische Nederlanders een vlucht nam, werd er voor een verbod

gepleit. In 1955 vroeg de Vereniging van Nederlandse Gemeenten de regering een verbod tot het verkopen en afsteken van klein vuurwerk uit te vaardigen. In de jaren '70 en '80 nam de overheid enkele beperkende maatregelen die weinig uithaalden.

Sinds vier jaar geldt het afsteken van vuurwerk als 'immaterieel erfgoed'. Vuurwerk is vanaf de dertiende eeuw vanuit China naar het Westen gekomen, maar pas veel later werd het ook door burgers gebruikt. Begin negentiende eeuw waren er in Nederland twee vuurwerkfabrieken. 'Het luidruchtig vieren van de jaarwisseling is een lastig uit te roeien rite de passage', aldus NRC Handelsblad dat bij cultuurhistorici te rade ging over de oorsprong van deze traditie: 'Eeuwenlang hebben wij lawaai gemaakt, gezongen, kerkklokken laten luiden, zijn we verkleed langs de deuren gegaan, en hebben we huizen ongevraagd betreden.' Cultuurhistoricus Gerard Rooijackers stelt in NRC: 'Lawaai maken tijdens Oud en Nieuw is van oudsher bedoeld om een onzekere overgang auditief te markeren en daarmee te vergemakkelijken. Eeuwen voor de introductie van het consumentenvuurwerk werden in Nederland al geweren, donderbussen en tafelkanonnetjes afgeschoten.' Tweederde van de Nederlanders stond begin van dit jaar achter een vuurwerkverbod. In november was dat nog maar de helft.

Moorkoppen

Een veganistische bakker veranderde onlangs na opmerkingen van klanten zijn moorkoppen van naam: het werden roomkoppen. Gevolg waren dreigementen en scheldkanonnades van Nederlanders die na Zwarte Piet wederom een bastion van Nederlandse cultuur en traditie teloor zagen gaan. De bakker moest zijn zaak een dag sluiten omdat hij zijn personeel niet meer veilig achtte. Hij kreeg echter steun van ons aller Hema, die – toeval

Ik durf 't bijna niet te vragen, maar heeft u twee je-weet-wel-koppen voor mij?

Moorkop heet voortaan chocoladebol

of niet – kort daarop bekend maakte zijn moorkoppen te gaan omdopen in chocoladebollen. Overigens keurde de Voedsel- en Warenautoriteit de naam roomkop af omdat de bewuste bakker geen zuivel ervoor gebruikt.

Kinderopvang toeslagenaffaire

Op 20 januari bood premier Mark Rutten namens de regering excuses aan, aan duizenden ouders die de afgelopen jaren in grote financiële problemen kwamen, omdat de Belastingdienst ten onrechte eerder verleende toeslagen voor kinderopvang terugvorderde. Deze overfanatieke jacht op fraudeurs wekt des te meer verbazing in het licht van de veelvuldige uitkeringsfraude door Oost-Europese arbeidsmigranten die afgelopen jaar in het nieuws kwam, waartegen de Belastingdienst vrijwel niet optrad uit gebrek aan menskracht.

Staatssecretaris Snel van Financiën moest inmiddels aftreden en werd vervangen door twee partijgenoten van D66; de Belastingdienst wordt nu beoordeeld als een te zware klus voor één staatssecretaris.

CETA verdrag

Met een kleine meerderheid van 3 stemmen is in februari het handelsverdrag CETA tussen de EU en Canada in de Tweede Kamer geratificeerd. Dit verdrag, waarover al sinds 2009 werd onderhandeld, is in 2016 ondertekend door de Canadese premier Justin Trudeau en de toenmalige

voorzitters van de Europese Raad en de Europese Commissie. Daarvoor was ook het akkoord nodig van alle EU lidstaten, wat al de nodige moeite kostte. Daarnaast moet het door alle lidstaten geratificeerd worden. Dertien lidstaten hebben dit reeds gedaan. Of Nederland dit ook gaat doen, hangt nu van de Eerste Kamer af, die ook nog zijn goedkeuring moet geven. Omdat de coalitie daar geen meerderheid heeft, is dat nog onzeker. Zowel ter linker- als ter rechterzijde zijn er bezwaren. In de coalitie was de kleine ChristenUnie tot het laatst kritisch. Men was vooral bang voor de concurrentiepositie van Nederlandse boeren. De PVV en Forum voor Democratie zijn tegen omdat het in hun ogen de nationale soevereiniteit aantast; de PvdA, GroenLinks en de Partij voor de Dieren (en ook diverse milieuorganisaties) vrezen dat het multinationals meer macht en speelruimte geeft en die van maatschappelijke organisaties juist zal inperken. De pijlen zijn daarbij vooral gericht op het arbitragehof, waar bedrijven terecht kunnen die zich benadeeld voelen door nieuwe regelgeving van overheden. Voorstanders wijzen erop dat in CETA ook afspraken zijn gemaakt over duurzaamheid en het arbitragehof onafhankelijk is en de mogelijkheden van bedrijven om zich te beklagen ten opzichte van eerdere verdragen juist beperkter zijn. Het verdrag is al grotendeels in werking getreden in 2017 en heeft tot een flinke toename in de handel en een groter handelsoverschot met Canada geleid. Voorstanders vinden dat daarvoor te weinig oog is.

Onder het EXIT-bordje (naar de eetzaal van Beth Juliana) heette IOH-voorzitter Gideon van der Sluis de koning welkom en vertelde hem hoe belangrijk zijn bezoek aan de bewoners is. Naast Van der Sluis staat Ruth Neter, die Beth Joles vertegenwoordigde.

Adverteren in Aleh doet verkopen!

Advertentietarieven worden op aanvraag verstrekt door het kantoor van de IOH

פרסם ב"עלה" ותגיע לאלפי קוראים!
לקבלת תעריפי פרסום אנא פנה למשרד ארגון עולי הולנד

Advertise in Aleh and reach many thousands of readers!

For advertising rates please apply to the office of Irgoen Olei Holland

Irgoen Olei Holland Presents:

The Lost Transport

Westerbork / Bergen-Belsen / Trobitz
The story of Micha Gelber in sound and word

Drents Youth Orchestra
Conducted by Nico Sieffers
The Netherlands

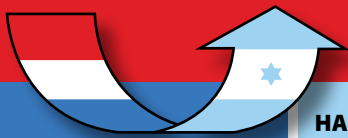
Micha Gelber

Bat-Kol Choir - Tel Aviv
conducted by Anat Moragh

**Drents
Jeugorkest**

Sunday 26 April 8.00 PM
Klatchkin Auditorium (Eretzmuseum) Tel Aviv
Tickets of NIS 50 at:
www.eventim.co.il - order hotline: 9066*

IOH - CONTACTPAGINA

IOH KANTOOR

Commercieel centrum
Ramat Ilan
Oranim 1, 5405201 Givat Shmuel
tel: 03-5625611 fax: 03-5625575
ioh@netvision.net.il www.ioh.co.il
www.facebook.com/
IrgoenOleiHolland

LEDEN VAN HET HOOFDBESTUUR

Gideon van der Sluis

Voorzitter (Dagelijks Bestuur)
voorzitter@ioh.co.il

Binyamin Tjong Alvares

Penningmeester (Dagelijks Bestuur)
binyamin.tjong@gmail.com

Marion Levkovits

Afd. Jeruzalem
(Vice-voorzitter/Dagelijks Bestuur)
marion.iohsecretaris@gmail.com

Marc Boas, Lid

marcboas@partner.net.il

Yvonne Ben Hador

Afd. Netanya/Sharon
yb0712@gmail.com

Malka Shamir-de Leeuw

Afd. Be'er Sheva/Zuiden
elsje@netvision.net.il

Baruch Bar Tel

Afd. Tel Aviv
baruch.bartel@gmail.com

Ini Lederer

Afd. Haifa/Noorden
iohhaifa@gmail.com

Natanja Slager, Lid

natanja@gmail.com

AFDELINGEN

JERUZALEM

iohjerusalem@gmail.com
www.facebook.com/
pages/Irgoen-Olei-Holland-
Jerusalem/487276421333275
tel: 050-6748552 of 054-7600043
Voorzitter: **Marion Levkovits**
Secretaris: **Dini Goldschmidt**

HAIFA en het NOORDEN

iohhaifa@gmail.com
Voorzitter: **Helen Raz**
Tel: 054-7680877
Penningmeester: **Dr. Hans Hartog**
Tel: 04-8246053
Secretaris: **Ini Lederer**
Tel: 054-4760061

NETANYA-SHARON

Voorzitter: **Yvonne Ben-Hador**
tel: 09-7748007 yb0712@gmail.com
Penningmeester: **Henry Velleman**
tel: 09-7444082
henryve31@gmail.com
Secretariaat: **Rudie Kleerkoper**
tel: 09-8857987
iohnetanya.sharon@gmail.com

TEL AVIV

Voorzitter:
Avraham (Albert) de Vries
Tel: 054-4559853
devriesa@zahav.net.il

BE'ER SHEVA

voorzitter: Saskia de Leeuw-Beeser
tel: 054-6820030
saskia@bgu.ac.il

OUDERHUIZEN

BETH JULIANA

David Raziël 22
4681222 Herzliya
tel: 09-9704646 fax: 09-9576529
office@beth-juliana.co.il
www.beth-juliana.co.il

BETH JOLES

Kikar Harakafot 1
3474901 Haifa
tel: 077-7374100 fax: 04-8372891
joles@joles.co.il www.joles.co.il

SOCIALE ZORG NINI CZOPP

Landelijke sociale zorg voor
Nederlandse Shoa overlevenden
en hun partners
tel: 03-6242920
fax: 15336241889
emz@netvision.net.il
www.nini.org.il
Bezoekadres:
Arieh Regev 4, Netanya
Postadres: PO Box 13310, Netanya

FONDSEN LENINGFONDS & KEREN MEJOCHEDET

tel: 03-5625611
ioh@netvision.net.il

JAD DAVIDS

POB 5207
4615102 Herzliya
giften: 03-6775174
tel: 050-7262577
davidsfonds60@gmail.com
www.jad-davids.com

NEDERLANDSE OVERHEID

AMBASSADE

Beit Oz, 13e verdieping
Abba Hillel 14, Ramat Gan
POB 1967, 5211802 Ramat Gan
tel: 03-7540777 / fax: 03-7540751
tel@minbuza.nl
http://Israël.nlembassy.org

CONSULATEN

Haifa

Ma'abarot St. 6 3446125 Haifa
tel: 04-8111707
coholaw@netvision.net.il

Eilat

POB 1099 8811001 Eilat
tel: 08-6335466, 08-6315666

VenO - WUV

Bezoekadressen op afspraak:

Nederlandse Ambassade – afd.
VenO Abba Hillel 14 (13e etage)
Ramat Gan
Tel: 03-7540777

Andere spreekuren:

Beth Joles Haifa - 077-7374100
Beth Juliana Herzliya - 09-9704646
Jeruzalem - 03-7540777
tel-veno@minbuza.nl

WUV- CLIËNTENRAAD

David Eisenmann, 08-9761618
Marthi Hershler, 02-6729370
Elly Maoz-Drukker, 09-8998367
Judith Millul, 04-8242788
Chanoch Mogendorff
04-9899482
Malka Shamir, 052-2700665
Shimon Vega, 08-9476342

OVERIGE ORGANISATIES

AJALAH - Israël R.A.

AJALAH-Israël
tel/fax: 050-5317442
bestuur1@ajalah.com
POB 6304, 3106201 Haifa

Amoetat AKEVOTH (sporen)-

Onderzoek van de genealogie
en het familie erfgoed van het
Nederlandse Jodendom (A.R.)
www.dutchjewry.org
bnnch@zahav.net.il

CENTER RESEARCH DUTCH JEWRY

Yitzhak Rabin Center
Hebrew University, Mount Scopus
9190501 Jeruzalem
tel: 02-5880242 / fax: 02-5880241
dutchjew@mail.huji.ac.il
http://www.dutchjewry.com

ELAH -

Psycho-sociale begeleiding

Yigal Allon 157/941
6744365 Tel Aviv
tel: 03-6910921 fax: 03-6951574
elah@elah.org.il www.elah.org.il

STICHTING COLLECTIEVE MAROR-GELDEN ISRAËL (SCMI)

POB 24316
9124202 Jeruzalem
voorzitter@scmi.org.il
office@scmi.org.il
www.scmi.org.il

SNBN - Stichting Nederlanders Buiten Nederland

chayabrasz@gmail.com
www.
nederlandersbuitennederland.nl

FACEBOOK

Dutch Forum Israel
Dutch Jerusalem